

Die Gaste

Sayı: 29 / Kasım-Aralık 2013

3 Almanya'daki Türk Göçmenlerin Hakları Üzerine

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI

Siyasal alanda da Türk göçmenlere tanınacak genel seçimlere, eyalet seçimlerine ve yerel seçimlere katılma hakkı F. Almanya'daki Türklerin kendilerini bu toplumdaki hissetmelerini sağlayacaktır.

4 Tipik Alman

Roges BOYES

Almanlar tutkulu planlılardır, ama sıkça aşırı planlamanın kurbanı olurlar. İngiltere'de olduğu gibi, tembellikten ya da tren yolu güvenlik görevlisinin uyuması gibi yanlışlıklar olmaz. Almanya'da Almanlar kendi yaptıkları planların yanlış olabileceğine inanmadıklarından işler yanlış gider.

5 Alman Çalışkanlık Etiği

Prof. Dr. Hans-Dieter GELFERT

Almanlar devlet uygulamalarına neredeyse hep hayal kırıklığıyla tepki gösterirken ve rekabet savaşında sık sık mağdur edildiklerini düşündüklerinden, başarıya ulaşılmasa da ellerinden geleni yaptıklarında vicdanları rahatlamaktadır.

9 Kamu Yönetiminin Kültürlerarası Açılımı

Dr. Faraj REMMO

Kültürlerarası açılım, kurumların göç toplumunun gereklerine göre yönünü belirlemesini ifade eder. Asıl söz konusu olay, kamu yönetiminin her düzlemde göç toplumunun gerçeklerini algılaması ve görev tanımlama ve uygulamalarında dikkate almasıdır. Verimli ve yurttaşlara yönelik kamu yönetimi yatırıma elverişli bölge olmanın önemli bir etmenidir.

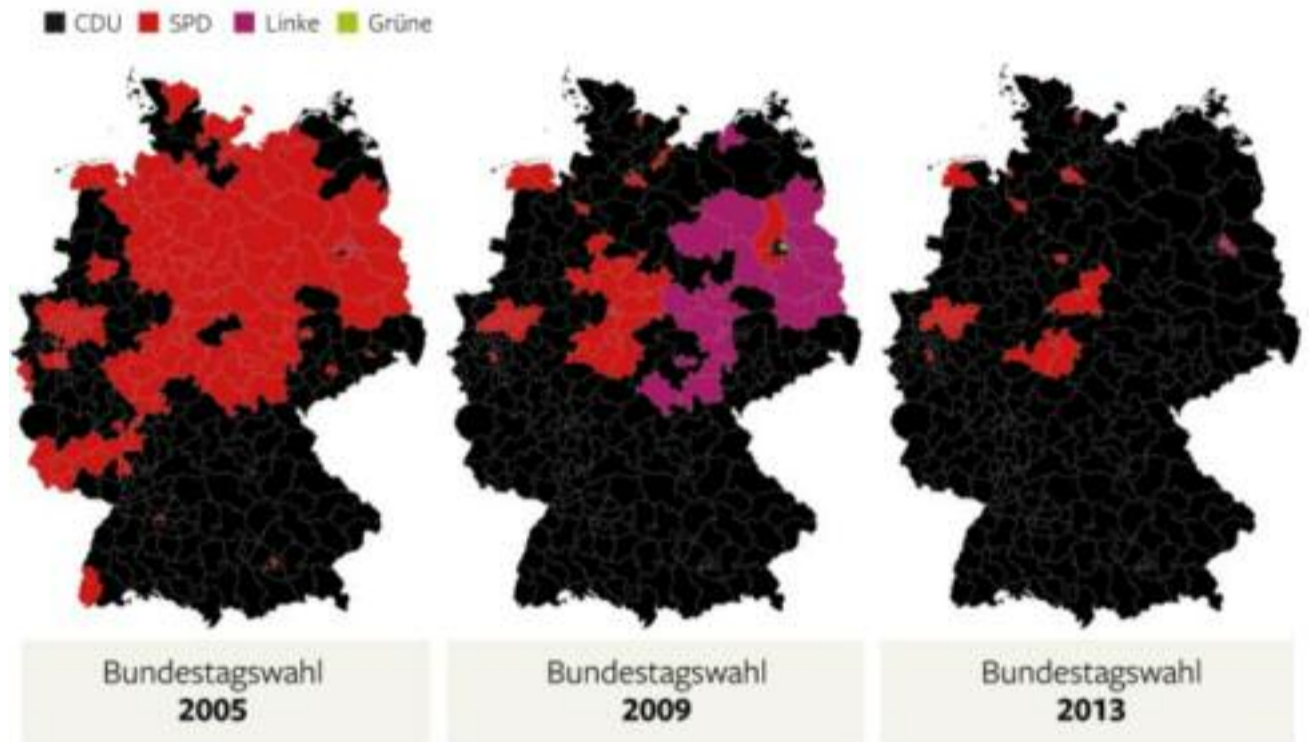
12 "Eğitim" Yoluyla Demokrasileştirme

Dr. Eva BORST

Toplumsal eylem, artık yalnızca ekonomik başarı değeri üzerinden ölçüldüğü için, yani ekonomi ve toplumsallık özdeş kabul edildiklerinden, bu birleşimle çelişen tüm haklar meşru görülmemektedir.

Almanya Kararıyor!

Federal Almanya'da 22 Eylül 2013 seçimlerinde CDU/CSU oyların %41,5'ini alarak birinci parti olarak çıktı. Federal Meclis'te 631 milletvekilliğinin 311'ini aldı.

Seçimden önce, finansal krizin etkisiyle iflasın eşiğine gelen bazı Avrupa ülkelerinin borçlarını "üstlenen" ve bundan dolayı "Almanlar'ın parasını ve birikimini çarçur etmekle itham edilen Almanya Başbakanı Merkel, seçimlerde "istikrarın devamı ve garantörü" "Merkel Ana" olarak gösterildi; seçimlerde Hıristiyan Demokrat Birlik Partisi'nin (CDU/CSU) oylarını %7,7 oranında arttırarak %41.5'lik bir oyla birinci parti oldu.

Toplam 34 partinin katıldığı ve 4 bin 451 milletvekili

adayının gösterildiği 22 Eylül 2013 Almanya Genel Seçimlerinde sol partiler toplamda oy kaybına uğradı. Sosyal Demokrat Parti (SPD) %25,7 oy oranıyla seçimden ikinci parti olarak çıktı. Sol Parti (Die Linke) ise %8,6'lık bir oranla, Yeşiller/Birlik 90'ün önünde, ilk defa ana muhalefet partisi ünvanıyla Meclis'e girmeyi başardı.

Yeşiller/Birlik 90, %8,4 oy oranıyla dördüncü parti oldu. Seçimlerin en ilginç sonuçlardan birisi, CDU/CSU'nun

geleneksel "küçük koalisyon ortağı" olan Hür Demokrat Parti'nin (FDP) Meclis'e girememesi oldu. Aldıkları %4,8 oy oranıyla 1949'dan beri ilk kez Meclis dışı kaldı.

Öte yandan, yeni kurulan Almanya İçin Alternatif partisi (AfD), %4,7 oy alarak, gelecekteki olası CDU/CSU hükümetlerinin "küçük koalisyon ortağı" olmaya aday oldu.

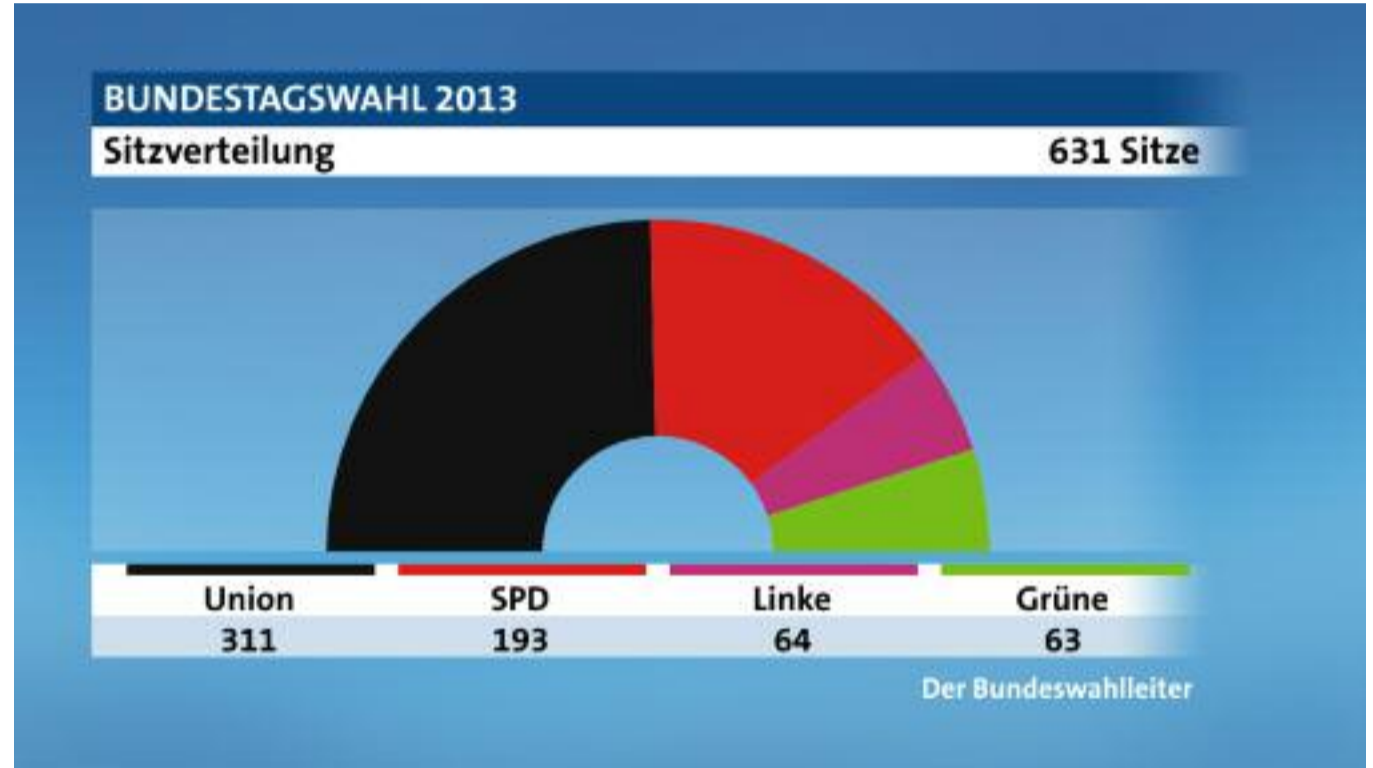
Seçim'e katılan 60'tan fazla Türkiye kökenli adaydan 11'i Federal Meclis'e girmeyi başardı.

Hıristiyan Demokrat Birlik Partisi'nden Cemile Giousouf, partiden Federal Meclis'e giren ilk Müslüman milletvekili olurken, Yeşiller'den parti eş başkanı Cem Özdemir'in yanı sıra Ekin Deli-

göz ve Özcan Mutlu Meclis'e seçildi.

Sosyal Demokrat Parti'den Genel Başkan Yardımcısı Aydan Özoğuz'un yanı sıra Metin Hakverdi, Gülistan Yüksel, Cansel Kızıltepe ve Mahmut Özdemir de Meclis'e girmeyi başardılar. Sol Parti milletvekili Sevim Dağdelen bir daha seçilirken Berlin'den Azize Tank da milletvekili seçilmeyi başardı.

Hükümeti kurma görevi Merkel'e verilirken, Hür Demokrat Parti'nin (FDP) Meclis dışı kalmasıyla ve Yeşiller'le koalisyon görüşmelerinin sonuç vermemesiyle, Hükümetin CDU/CSU ve SPD'den oluşan bir koalisyondan oluşması bekleniyor.

DIE GASTE

İKİ AYLIK TÜRKÇE GAZETE
TÜRKISCHE ZEITUNG
ERSCHEINUNGSWEISE: ALLE ZWEI MONATE
Unentgeltlich
ISSN 2194-2668
Herausgeber: Initiative zur
Förderung von Sprache und
Bildung e.V.
DİL VE EĞİTİMİ DESTEKLEMEK
İÇİN İNİSİYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
ViSdP/Chefredakteur:
ZEYNEL KORKMAZ
(Duisburg/Essen Üniversitesi,
Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

YAYIN YÖNETİMİ/REDAKTION:
ENGİN KUNTER (Doktorandin)
GÜLDEN GÜNGÖR
OZAN DAĞHAN

Posta Adresi:
Postfach 10 30 03
40021 Düsseldorf

İnternet Adresi:
www.diegaste.de

E-Posta/Mail:
diegaste@yahoo.com

Stadtsparkasse Düsseldorf
BLZ 30050110
Kontonummer 1005468796

Dizgi/Layout: Die Gaste Verlag
Baskı/Druck: Hürriyet-Deutsch-
land

İÇERİK

Almanya'daki Türk Göçmenlerin Hakları Üzerine	3	Prof. Dr. Hüseyin Pazarcı
Tipik Alman	4	Roger Boyes
Alman Çalışkanlık Etiği	5	Prof. Dr. Hans-Dieter Gelfert
Birinci ve İkinci Sınıf Diller Var mı?	6	Prof. Dr. Elin Fredsted
Önce Türkçe ya da Rusça ve sonra Almanca:	7	Dr. Natalia Gagarina/ Dr. Insa Gülzow
Kökendili Çokdillilik Bağlamında Neden Çok Önemlidir	8	Prof. Dr. Susanne Spindler
Gençlerin Farklılıkları ve Eşitsizlikleri ile Başa Çıkma	9	Dr. Faraj Remmo
Kamu Yönetiminin Kültürlerarası Açılımı	10	İmdat Ulusoy
Gezi ... Mizah ... John Lennon	11	Nihat Ercan
Demokrasiden Umut Kesmemek	12	Dr. Eva Borst
"Eğitim"Yoluyla Demokrasizleştirme	13	Prof. Dr. Seyhan Hasırcı
Almanya'da Yaşayan Biz Türkler Egzersize ve Hareket Etmeye	14	Mareike Meyer/Prof. Dr. J. Mand
Ne Kadar Önem Veriyoruz?	15	Kitap Tanıtımı
Aussiedler Çocuklarında ADHS	16	Tayfun Atay/Radikal
Eleştiri Olarak Göç Araştırması mı?	16	Haber/Die Gaste
"Helâl Sex Shop" Memlekete Hayırlı Olsun!		

Almanya'daki Türk Göçmenlerin Hakları Üzerine

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI

Türk işçileri 1960'lı yıllardan bu yana F. Almanya'da çalışmaya ve yaşamlarını orada sürdürmeye başlamıştır. Bu açılıma 1959'da Türkiye'nin o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (A.E.T.) ile ortaklık ilişkisi kurma başvurusu da eşlik etmiş ve 12 Eylül 1963'te Ankara'da Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Ankara Anlaşması gerekli onayları alarak 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Ankara Ortaklık Anlaşması, Türkiye'nin A.B. üyeliğine başvurması ve aday üyeliğinin 1999 Helsinki Zirvesi'nde kabul edilerek üyelik görüşmelerinin başlamış bulunmasına rağmen, günümüzde halen geçerlidir. Başka bir deyişle, bugün A.B. ile ilişkilerimiz hala Ortaklık Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Türkiye Ankara Anlaşması'ndan bu yana F. Almanya ile ikili düzeydeki ilişkileri yanında, bugün Avrupa Birliği (A.B.) olarak anılan ulus-üstü nitelikli örgütün ortaklık kuralları çerçevesinde de ilişkilerini sürdürmektedir.

Federal Almanya'daki son genel seçimler dolayısıyla Die Gaste 28. sayısında Alman siyasal partilerinin genel başkanlarının ya da temsilcilerinin Almanya'daki Türk göçmenlerin haklarını ilgilendiren konularda görüşlerini yayınlamıştır. Bu görüşler arasında özellikle Birlik/Yeşiller Partisi Genel Başkanı Jürgen Trittin ile Sol Parti (Linke) Genel Başkanı Gregor Gysi'nin yazıları çarpıcı açıklamalar içermektedir. Her iki siyasal lider eşitlikçi ve dayanışmacı siyaset taraftarı olduklarını bildirirken, Gysi ayrıca Federal Hükümet'in 1963 Ankara Anlaşması'nın öngördüğü hakları Türk göçmenlere tanımadığını yazmakta ve Federal Hükümet'i Türkiye karşısındaki yükümlülüklerini tümüyle yerine getirmeye çağırılmaktadır. Gysi yine bu konuda F. Almanya mahkemelerinin Hükümetlerini sürekli olarak Ankara Anlaşması'na uymaya çağırıldığını bildirmektedir. Sol Parti lideri aynı zamanda genel bir biçimde göçmen aile çocuklarının eğitim sisteminde varolan önyargılar ve yapısal engellerle mağdur edildiklerini, Almanya'da kalıcı olarak yaşayan göçmenlerin genel seçimler dahil eyalet seçimleri ve yerel seçimlere katılma haklarına sahip olması gerektiğini ve Alman vatandaşlığına geçişlerin kolaylaştırılmasını istediğini ifade etmektedir.

Öte yandan, Yeşiller Partisi Genel Başkanı Jürgen Trittin Federal Hükümet'in göçmenlerin haklarını güçlendirmek için hiçbir girişimde bulunmadığını bildirdikten sonra, Türk göçmenler için de söz konusu olan, Alman vatandaşlığına geçişte gelinen ülke vatandaşlığı ile Alman vatandaşlığı arasında seçim yapılması zorunluluğunu, ailelerin birleşmesine konulan engelleri, eşlerin birleşimi için yurtdışında Almanca öğrenme önkoşulunu, göçmenlerin tüm meslek dallarında çalışamamasını eleştirmektedir.

Her iki Alman siyaset adamının bu söylemleri genel seçimler öncesi bir propaganda mesajı olarak düşünülebilirse bile, Alman siyaset geleneğinde dayanaksız söylemlerin pek yer almadığı ve seçmeni etkilemediği gözönünde tutulduğunda, bu sözlerin irdelenmesi uygun olacaktır.

Federal Hükümet'in 1963 Ankara Anlaşması'na uymadığı ve Türk göçmenlere haklarının tanınmadığı görüşünü değerlendirdiğimizde A.B. müktesebatı çerçevesindeki veriler şunlardır: Ankara Anlaşması 12. maddesi ile Türk işçilerine serbest dolaşım hakkını kademeli olarak tanımaktadır. Bu hakkın kademeli gerçekleştirilmesinde ise Topluluğu kuran Antlaşmanın bu konudaki hükümlerinden esinleneceği, başka bir deyişle, örnek alınacağı bildirilmektedir. Ayrıca, Ankara Anlaşmasının 7. maddesi ile, zaten uluslararası andlaşmalar hukukunun temel ilkesi olan, tarafların yükümlülüklerinin gerektirdiği önlemleri alması

ve 9. maddesi ile uyrukluktan (tabiyetten) kaynaklanan ayrımcılığın yasaklanması kabul edilmektedir.

Ankara Anlaşması'nda tanınan serbest dolaşım hakkı Geçiş dönemi için Anlaşma'yı yürürlüğe koyan, 23 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren, Katma Protokol ile düzenlenmiştir. Katma Protokol'ün 36. maddesi Türk işçilerinin serbest dolaşım hakkının Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Aralık 1964 tarihini izleyen 12. yılın sonu ile 22. yılın sonu arasında kademeli olarak gerçekleşeceğini öngörmektedir. Dolayısıyla, olağan olarak, Türk işçilerinin A.E.T.'de serbest dolaşımı 1 Aralık 1986 tarihine kadar gerçekleştirilmek zorundaydı. Anılan 36. maddeye göre "Ortaklık Konseyi bu konuda gerekli usulleri kararlaştıracaktır". Ancak, "gerekli usulleri kararlaştırmakla" görevlendirilen Türk ve A.E.T. bakanlarından oluşan Ortaklık Konseyi'nin son 30 Kasım 1986'da karar alması gerekirken, A.E.T. tarafı böyle bir karar alınmasında ekonomik konjonktürün dikkate alınması gerektiğini ileri sürerek, Ortaklık Konseyi'nin karar almasını engellemiştir. A.E.T.'nin iradesi ile Ortaklık Konseyi'nin kararını alamaması Katma Protokol'ün öngördüğü son tarihin açık hükmü çerçevesinde taraflardan biri tarafından bir andlaşmanın bilinçli olarak uygulanmaması sonucunu doğurmuştur. Bu tutum ise 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 26. maddesinde de bildirilen Pacta sunt servanda (ahde vefa) ilkesine aykırıdır. Bu gerekçeye dayanarak F. Almanya'da serbest dolaşım hakkından yararlanamayan Meryem Demirel Alman mahkemeleri önünde hakkını aradığında, A.E.T. hukuku uyarınca, Alman mahkemesi davayı o dönem adı Avrupa Topluluklar Adalet Divanı (A.T.A.D.) olan mahkemeye götürmüştür. A.T.A.D.'in 30 Eylül 1987 tarihinde verdiği kararlarla A.T.A.D. özünde, Ortaklık Konseyi'nin gerekli düzenlemeyi yapmaması nedeniyle Katma Protokol'ün üye devletlerin iç hukuklarında tek başına somut bir hak doğuramayacağına hükmetmiş ve M. Demirel'in isteğini reddetmiştir.

Türk işçilerinin Ankara Anlaşması'nda öngörülen serbest dolaşım hakkı gerçekleşene kadar Ortaklık Konseyi bazı kararlar almıştır ve bunlar halen geçerlidir. Bunların başlıcaları, 20 Aralık 1976 tarihli 2/76 sayılı Ortaklık Konseyi kararı, 19 Eylül 1980 tarihli 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi kararı ve yine 19 Eylül 1980 tarihli 3/80 sayılı Ortaklık Konseyi kararıdır.

Bunlardan 2/76 sayılı karar Topluluk üye devletlerinde bulunan Türk işçilerinin ve aile bireylerinin hukuksal durumunu düzenlemekte, 1/80 sayılı karar aynı konularda Türk işçilerin ve ailelerinin durumunu daha da iyileştirmekte ve 3/80 sayılı karar da Türk işçilerin ve ailelerinin sosyal güvenlik sorunlarını düzenlemektedir. A.T.A.D. bu kararların üye devletlerde ve dolayısıyla Almanya'da doğrudan uygulanacağını ilke olarak kabul etmektedir. Ancak; A.T.A.D.'in bazı kararları ile tanınan bu hakları sınırladığı gözlenmektedir. Örneğin, A.T.A.D.'in 10 Eylül 1996 tarihli Taflan-Met Davası kararında 3/80 sayılı kararın bazı maddelerinin ayrıntılı bir düzenleme içermediği için A.B. hukukunda doğrudan uygulanabilir olmadığına; 4 Mayıs 1999 tarihli Sürül Davası kararında da 3/80 sayılı kararda tanınan muamele eşitliği ilkesinin bu karardan önceki durumlara uygulanamayacağına karar vermiştir.

Türk işçilerinin Toplulukta ve dolayısıyla F. Almanya'da serbest dolaşım hakkından yararlanabilmesi de büyük ölçüde 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi kararı ile belirlenmiştir. Bu koşullar, işçi statüsünde bulunmak; misafir eden devletin işgücü pazarına dahil olmak, belirli bir süre yasal bi-

çimde çalışmış bulunmak olarak belirtilmiştir. Bu koşullardaki herhangi bir eksiklik de Türk işçilerin serbest dolaşım hakkından yararlanmasına engel oluşturabilmektedir. Yine, 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi kararı, oturma hakkını, bir başka Topluluk ülkesine çalışmaya gidiş ve dönüş hakkını, aile birleşmesi hakkını da düzenlememiştir. Dolayısıyla, Ankara Anlaşması'nda Türk işçilere tanınacağı öngörülen serbest dolaşım hakkı bu açılardan da beklentileri karşılamamaktadır. Nihayet, 1/80 sayılı karar uyarınca Türk işçilerinin ve aile bireylerinin hakları, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı nedenleri ile sınırlanabilecektir. Oysa bu gerekçelerin uygulamada her zaman adil olmaması olasılığı söz konusu olabilecektir.

Sol Parti Genel Başkanı Gregor Gysi'nin F. Almanya'nın 1963 Ankara Anlaşması hükümlerine uygun olarak Türk göçmenlere karşı hareket etmediği ya da bu hakları onlara tanımadığı açıklaması yukarıda özetle sözünü ettiğimiz verilere dayanır görünmektedir. Bu uygulamalarda, dikkati çekeceği gibi, A.B. organlarının ya da Divanı'nın verdiği kararlar esası oluşturmaktadır. Ancak Topluluk organlarının bu kararlarının Türk göçmenlerin haklarını kısıtlayıcı ya da sınırlayıcı nitelikleri konusunda F. Alman Hükümetlerinin sorunlara bakış açısının önemini büyük olduğu da yadsınamayacaktır. Ülkesinde milyonlarca Türk göçmen bulunan ve A.B. içinde özel bir belirleyici ağırlığa sahip olan F. Almanya'nın iradesinin bu konularda Topluluk kararlarını etkilememesi söz konusu değildir. Yine, Türk ve A.B. bakanlarının oluşturduğu Ortaklık Konseyi kararlarının Türk göçmenler bakımından her zaman yeterli hakları sağlayıcı nitelikte olmamasında da, eğer Türk yetkililerin vatandaşlarımızın haklarını iyi savunamaması söz konusu değilse, F. Alman Hükümetlerinin görüş ve tutumlarının ağırlıklı bir yer tuttuğu düşünülebilir.

A.B. mevzuatı ve A.T.A.D. içtihadı dışında, F. Almanya'daki Türk işçilerinin ve ailelerinin bazılarının haklarının F. Almanya hükümetlerinin iradelerinden kaynaklanması olasılığı da bulunmaktadır. Nitekim, iki Almanya'nın birleşmesi çerçevesinde F. Almanya ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasında 18.5.1990'da imzalanan Parasal, Ekonomik ve Sosyal Birlik Andlaşması uyarınca çalışma ve sosyal güvenlik konularında Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde bulunan Türk göçmenlerin hukuksal statüsü de F. Almanya'daki düzene dahil edildiğine göre, bu konuda da bazı Türk göçmenlerin orada elde ettikleri bazı haklarının aynı kalmadığı olasılığı da akla gelmektedir.

Türk göçmenlerden esirgenen haklardan bazıları ise Federal Hükümetlerin tamamen siyasal iradelerinden kaynaklanmaktadır. Trittin ve Gysi'nin belirttikleri gibi, yalnızca Türk göçmenleri ilgilendirmemekle birlikte, F. Almanya'nın en azından ikinci ve üçüncü kuşak Türk göçmenler için çifte vatandaşlığı kabul etmemesi Federal Hükümetlerin siyasal iradelerinin ürünüdür. Oysa birçok Batılı devlet, başta A.B.D., İngiltere ve Fransa olmak üzere, çifte vatandaşlığı kabul etmektedir. Türkiye de 1970'li yıllardan bu yana çifte vatandaşlık ilkesini benimsemiştir. F. Almanya'nın Türk göçmenler için, belki bazı koşullarla, çifte vatandaşlığı kabul etmesi Türk göçmenlerin hem F. Almanya'ya entegrasyonlarını kolaylaştıracak, hem de Türkiye ile F. Almanya arasında daha ileri bir işbirliği olanaklarını arttıracaktır. Yine, F. Almanya'da Türk göçmenlere ilişkin aile birleşmesini engelleyen kuralların kalkması daha mutlu bir toplum oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. F. Almanya'da Türk göçmenler için de uygulanan eşin ülkeye gelebilmesi konusunda yurtdışında önceden zorunlu dil öğrenmesi koşulu

aile birleşmesine engel oluşturduğu gibi, bir dilin konuşulduğu ülkede günlük yaşam içinde öğrenilmesinin daha kolay olacağı gerçeğine de aykırı düşmektedir. Nihayet, siyasal alanda da Türk göçmenlere tanınacak genel seçimlere, eyalet seçimlerine ve yerel seçimlere katılma hakkı F. Almanya'daki Türklerin kendilerini bu toplumdan hissetmelerini sağlayacaktır.

Yukarıda belirtilen bütün verilerden anlaşılacağı gibi, F.Almanya'da Türk göçmenlerin bazı hakları elde edememesi olmasa A.B. hukukundan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, F. Almanya'nın göçmen işçiler konusundaki tutum

ve görüşlerini esnekleştirilmesi durumunda A.B. hukuku da bu esneklikten yararlanacaktır. Öte yandan, F. Almanya'da bazı sosyal ve siyasal hakların Türk göçmenlere tanınması Federal hükümetlerin ulusal düzeyde alacakları kararlara bağlı bulunmakta olup, tamamen siyasal iradenin bu yönde gelişmesi ile ilgilidir. Yine, bugünkü A.B. hukuku çerçevesinde de geçerli olan ve Türk göçmenleri ilgilendiren A.E.T.-Türkiye Ortaklık Konseyi kararlarının daha olumlu bir yaklaşımla ele alınması F. Alman Hükümetlerinin bu yöndeki tutumuna bağlıdır.

Buraya kadar, Alman siyasetçilerin de dile getirmiş

olmasına dayanarak, F. Alman Hükümetlerinden Türk göçmenlerin haklarına ilişkin olarak beklentileri dile getirdik. Tabii Almanlar ve objektif düşünen Türk vatandaşlarımız da şu soruyu sorma hakkına sahiptir: "Peki, Türkiye'de haklara yaklaşımla ilgili durum nedir?". Türkiye'de birtakım noksanlarının varlığı ve bunların gereği gibi giderilememesi hepimiz için bir kaygı kaynağıdır. Ancak, Türkiye'deki noksanlar, F. Almanya toplumu için, Alman siyasetçilerin de görüşlerine dayanarak, Türk göçmenlere ilişkin bu beklentilerin belirtilmesine ve gerekli önlemlerin alınmasının umut edilmesine engel değildir.

Tipik Alman

Roger BOYES *The Times*

Çeviri: Die Gaste

"Ah, Sayın Boyes...". Çoğu zaman bir Alman diplomatla ya da Federal Basın Bürosu'ndan bir memurla yaptığım konuşma bu uzun iç çekişle başlar. Bu iç çekiş, Alman toplumunun ayrıntılarını anlamak konusunda İngiliz basınının başarısızlığı üzerine ya da II. Dünya Savaşı konusunda kısa bir konuşmanın başlangıcıdır. Gelecek yıl I. Dünya Savaşı'nın 100. yıl dönümü. Büyük olasılıkla İngilizler, bu yıldönümünü Almanlar hakkında kaba ya da alaycı biçimde kullanacaklar.

Ama bugün için II. Dünya Savaşı'na takılıp kalmış durumdayız. Almanya ile İngiltere arasındaki her futbol maçında, İngiliz bulvar gazetelerinde, "Yıldırım Savaşı! (Blitzkrieg) İngilizlere karşı Alman fırtınası" başlıkları atılır. Hiçbirimizin anımsamadığı bir savaşa yapılan bu göndermelerin hiç de komik olmadığı konusunda Federal Basın Bürosu'ndaki memurlarla aynı görüşteyim. Yine de savaş, hala İngilizlerin tutumunu belirleyebilmektedir. Pek çok kuşak –sadece onlar değil, savaş anıları hala taze olan benim gibi 50'li kişiler de– en azından şu iki savaş filmi izlemişlerdir: *Navaro'nun Topları* ve *Zafere Kaçış*. İlk film, Gregory Peck'in liderliğinden bir grup askerinin Yunan adasındaki Alman istihkamını ele geçirme girişimini anlatan bir macera öyküsüdür. İkinci film, savaş esirlerinin Alman esir kampından bir futbol maçı kivesi altında kaçma girişimleriyle ilgilidir. Filmin özelliği, sarışın katillerin ve Nazilerin yer aldığı ahlaksız III. Reich futbol takımına karşı Sylvester Stallone ile eski İngiliz futbol takımı kaptanı Bobby Moore'un oynamasıdır. Her iki film de palavradan ibarettir, ama İngiliz televizyonlarında her Noel'de tekrar tekrar gösterilir.

Yine de her iki film de, bir biçimde Almanları tanımladığı için önemlidir. Elbette, öngörülebileceği gibi, bu filmlerde, kötü Naziler vardır; içlerinde nazik bir Alman olsa da, çoğu kolayca aldatılan aptal kişilerdir. Bu durum, her zaman beni şaşırtmıştır. Nasıl oluyor da, pek çok Nobel ödülü kazanan kişileri çıkarmış, pek çok ünlü kimyacıya, mühendise ve matematikçiye sahip olan bir ulus böylesine aptal tipler olarak sunulabilmektedir?

Bunun yanıtı şudur: 1945'ten sonra savaşın kazanan İngiltere imparatorluğunu

kaybetti, ama savaşı kaybeden Almanlar büyük bir ekonomik mucize (*Wirtschaftswunder*) yaratılar. Savaşın anıları, soykırım korkusu, bu durumun adletsizliğiyle bir-

leşerek zihinlerimizi sarıp sarmalamıştır. Nasıl olup da, kaybeden kazanan haline gelebildi? Bombaladığımız fabrikaları, kısmen Marshall Yardımı'yla satın alınan çağdaş teknolojilerle yeniden inşa edildi. İngiliz yöneticiler, Wolfsburg'da Volkswagen'in yeniden inşa edilmesine ve Hamburg'da yeni özgür basının oluşturulmasına yardım ettiler. Rusların ele geçireceği korkusuyla, birkaç yıl önce yitirdiğimiz bir ülkenin yeniden inşa edilmesine yardım ettik.

Sonuçta, İngilizler, savaştan on yıl sonra bile karneyle yiyecek alarak yaşarken, Batı Almanların ceplerinde yabancı ülkelerde tatil yapacak kadar paraları vardı. 60'larda paket turizmi başladı. İngiliz ve Alman işçileri, aynı İspanyol otellerinde ve yüzme havuzundaki şezlonglarda tatil yapmak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Almanların İngilizlerden daha fazla paraları vardı; İspanyol garsonlar onlara daha iyi bakıyorlardı ve Almanların sabahın erken saatlerinde havlularını koyarak tüm gün şezlongları kendilerine ayırma alışkanlıkları vardı. Akşamdan kalma İngiliz turist uyanıp kahvaltı yapmaya gittiğinde, yüzme havuzunun Alman işgali altında olduğunu gördü.

Bunun basit bir açıklaması var: Almanlar İngilizlerden daha disiplinliydi. Ama biz, böylesine basit bir sonucu kabul edemedik. Bu yüzden Almanlar hakkında teoriler kurmaya başladık. Onların sabit fikirli plancılar olduğuna karar verdik. Günlerini sıkı bir programa bağlı olarak düzenliyorlardı. Yaz tatili rezervasyonları, Noel hediyelerinin alındığı ve paketlenildiği Kasım ayında yapılıyor. Bu pek çok İngiliz için akılalmaz bir şeydi. Ve Almanya'da okul tatilleri başladığında, Alman baba, güne yapacak büyük göçten önceki gece arbasının bagajını hazırlar. Saatin zili sabah

Almanlar tutkulu plancılar, ama sıkça aşırı planlamanın kurbanı olurlar. İngiltere'de olduğu gibi, tembellikten ya da tren yolu güvenlik görevlisinin uyuması gibi yanlışlıklar olmaz. Almanya'da Almanlar kendi yaptıkları planların yanlış olabileceğine inanmadıklarından işler yanlış gider.

4'te kaldığında, tüm aile, Bochum'dan Brenner Geçiti'ne gitmek için – evet, askeri bir disiplinle– hazır. Tatilin ilk günü otoban cehennem olur. Ama Alman aile, örneğin, tale bir gün sonra başlamak ya da çocuklarını okuldan bir gün önce almak yerine, bu otoban cehenneminde ilerler. En son *stau* nun nerede olduğunu öğrenmek için yerel trafik radyosu açılır. Doğal olarak, radyo, tüm dinleyicilerin yöneleceği alternatif bir yol önerir ve bir başka *stau* oluşturulur.

Diğer bir ifadeyle, Almanlar tutkulu plancılar, ama sıkça aşırı planlamanın kurbanı olurlar. İngiltere'de olduğu gibi, tembellikten ya da tren yolu güvenlik görevlisinin uyuması gibi yanlışlıklar olmaz. Almanya'da Almanlar kendi yaptıkları planların yanlış olabileceğine inanmadıklarından işler yanlış gider. Bütün dünya, Berlin-Brandenburg hava limanının sonsuz gecikmelerle kaotik bir projeye dönüşmesine şaşırdı. Ama biz İngiltere'de buna hiç şaşırmadık. Biliyoruz ki, bu, bir ölçüde Tipik Alman durumudur. Ve yine biliyoruz ki –Federal Basın Bürosu beni affetsin–, Almanlar savaşı bu nedenle kaybettiler. Askerleri bizimkilerden daha kötü değildi, ama generalleri (İngilizlerin çok beğendikleri Rommel) savaşın gidişatına göre planlarını değiştirmekte isteksiz davrandılar.

Bu, ve sadece bu, kendimizi daha iyi hissetmemizi sağladı. Kendimizi yetenekli bir amatör olarak, doğaçlamayı tercih eden insanlar olarak düşünmeyi seviyoruz. Almanlar –en azından bizim klişemizdeki Almanlar–, denenmemiş riskleri almakta ürkekler, net komutları tercih ederler ve ertesi akşam ne yiyeceklerini bilmek isterler. Onlar, dünyanın en sigortalı toplumdur. İngilizler, sigortacıların hilekar olduklarını ve mümkün olduğunca onlardan uzak durulması gerektiğini düşünür.

Savaş sonrası filmlerin Almanları savaş düşünen insanlar olarak göstermelerinin nedeni budur. Bu adil değildir, ama Al-

manlar bunu hakaret olarak kabul etmezler. Bizim alay ettiğimiz Alman düzeni (*ordnung*), bizim İngiltere'de reddettiğimiz bazı toplumsal değerleri korur. Örneğin, Almanlar hala iş zamanları ile boş zamanları çok ciddi biçimde ayırıyorlar. Londra'da iş saatleri ile özel yaşam iç içe geçmiştir. Büroda geçen on saatin bir saati iş arkadaşlarıyla içki içmekle geçer ve ondan sonra eve gidilir. Ama Almanlar, çok etkin biçimde iş ile oyun arasında net bir ayırım yaparlar. Sonuçta, Almanlar da dostluğu çok ciddiye alırlar. Londra'da, insanlar da aynı kentte yaşadıkları halde en iyi arkadaşlarını aylarca görmeyebilirler.

Ekonomik açıdan, Alman başarısına duyduğumuz kızgınlığımız giderek hayranlığa dönüşmüştür. Almanya, kalıplara bağlı kalarak finansal krizin bazı olumsuzluklarını önlemeyi başardı. İngilizlerin sorunlarından birisi, geleneksel şirketlere yönelen yatırım fonları yöneticileriydi ve kârlı bazı şirketler onlar tarafından soyuldu. Almanlar, her zaman önceden planlamış olsalar da, kısa vadeciliği reddetmişler ve uzun vadeli stratejik yatırım planları geliştirmişlerdir. Bu da, İngiltere'de artık bulunmayan otomobil sanayisinin Almanya'da varolmasının nedeni. Ve hiçbir zaman çok hızlı kâr sağlamayacağınız Çin'de iyi durumda olmasının nedeni de budur. Almanların yapısında, DNA'larında sabır vardır.

Margaret Thatcher, her zaman Helmut Kohl'un Avrupa için bir yerde kağıda dökmüş gizli bir plana sahip olduğuna inanıyordu ve diplomatlarına onu bulma talimatı vermişti. İki liderin birbirine benzemediği elbette doğrudur. Ama Thatcher, Kohl'un inatçılığına hayrandı. Thatcher, Alman başbakanının Wolfgangsee'deki görüşmeleri aniden keserek toplantıyı terk etmesine şaşırmış ve kızmıştı. Ama daha sonra, bir pastanede onun iki tane *Schlagsahneli Sch-warzwaelderkirschorten* yerken gördü. Yardımcılarına şöyle dedi: "İşte bildiğiniz Alman!" Keki kastetmiyordu, kabalık da yapmamıştı. Onun yaptığı, Kohl'un alışlagelmeliğine, düzenliliğine saygı göstermekti. Kohl, her zaman saat 4'te pasta yedi. Avrupa'nın geleceğine ilişkin olarak İngiliz lideriyle sert görüşmeler yaptığında bile bu düzenliliğini bırakmamıştı.

Alman Çalışkanlık Etiği

Prof. Dr. Hans-Dieter GELFERT

Die Gaste'nin 28. sayısında yayınlanan "Tipik Alman" başlıklı metnin yazarı, ekonominin ve kültürel yaşamın birçok alanında ifadesini bulan Alman çalışkanlık etiğine (*Tüchtigkeitsethik*) kısaca değinerek yazısını noktalamıştır. Almanları özellikle Britanyalılardan ve Amerikalılardan belirgin ölçülerde ayıran bir nokta olduğu için, bu tipik ulusal özelliğin köken ve nedenleri bir kez daha ve ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Her ne kadar istatistikler tersini gösteriyor olsa da, Almanlar çaba sarfetmeyi kendi ulusal erdemleri arasında görüyor ve birçok yabancı da onları onaylıyor; Alman işçiler yıllık çalışma saati sıralamasında Japon, Amerikan ve daha birçok ulusun gerisinde seyretmektedir. Ancak Almanlar açısından çaba göstermekten daha tipik olan şey, ilk bakışta onunla aynı anlamı taşıyor gözükse, ama nitekim farklı bir duygusal boyutu olan çalışkanlık kavramıdır. "Tüchtig" (çalışkan) sözcüğü "Tugend" (erdem) sözcüğü gibi "taugen" (işe yaramak) eylemine dayanmaktadır. Bu açıdan "çalışkanlık" aslında tam olarak erdem anlamına gelmektedir. Bir kişinin görevine gayretle yoğunlaşması onu çaba gösteren biri yapmaya yeterken, çalışkanlık, yapılabildiği en uç sınırlarına kadar zorlayacak bir uğraşmayı ifade eder. Çalışkan bir işçi denildiğinde, kolları sıvayan ve alınterini alınanda gurur duyulan bir onur nişanı olarak taşıyan bir işçi anlaşılmaktadır. Bunun tüm diğer uluslarda böyle duyumsanmadığına yazının bir başka yerinde, İngiltere örneğinde işaret edilmiştir. Adada 18. yüzyılda, Britanyalıların anlayışını belirlemese de, bugün dahi bu anlayışı alttan alta etkileyen bir beyefendi (*Gentleman*) ideali gelişmiştir. Bir beyefendiden beklenen çaba değil, yaşamın her anında uygun bir duruş sergilemesidir. Bir beyefendi bir şeylerin kendisini derinden etkilediğini ve yordugunu göstermemelidir. Alnteri onun için bir onur nişanı değil, daha çok bir kusurdur. Bu davranış etiği 19. yüzyılda ulusun elit kadrolarının yetiştirildiği özel okullarda (*Public Schools*) üst katman çocuklarına öğretilmiştir. Bunlar iktidarın elit kesimleri olarak sonraları sömürgelere gitmekte ve örneğin sıcaklığın gölgede 40 derece ve havadaki nem oranının yüzde yüz olmasına rağmen akşam yemeğinde takım elbise giyerek, sömürgeleştirilmiş halkları kendilerine saygı göstermeye zorlamaktaydılar. Günümüzde dahi Britanyalıların günlük yaşam kültüründe bu duruşun kalıntılarını rastlanabilmektedir, ancak bu alanda da laubalilik adım ilerliyor.

Almanlar, özellikle de kuzeyin liberal protestanları 18. yüzyıldan beri İngiltere'ye hayranlık ve sempati duyuyor. Ancak onlar beyefendi idealinden yalnızca örnek davranışın (*fairplay*) sportif şifrelerini ve erkek modasını üstlenmişlerdir. Bununla birlikte Almanların ideali "eğitilmiş insan"dır. Eğitimden anlaşılan ve günümüzde hala anlaşıl-makta olan şey, ilk etapta birçok zihinsel ve sanatsal düzlemde deneyimli olmaktır. Zeki bir tanımlamaya göre, eğitim, tüm bilgi unutulduktan sonra geriye kalandır, ama gerçeklikte özellikle "eğitim görmüşlerin" çekinmeden gösterisini yaptıkları kapsamlı bilgi, eğitimin kanıtı olarak kabul görmektedir. Bu onların çalışkanlık etiğine uygundur, İngilizler ise bunu gösteriş olarak görür. Bilgi edinimi çaba göstermekle bağlantılıdır. Zihinsel çaba alnteri dökmediğinden, bu alnterini farklı yollarla, örneğin belli bir donanımı gerektiren, anlaşılması zor bir dille dışa vurmak gerekir. Sergilenen biçimsel akrobasi Alman kültürünün 19. yüzyıldan beri uzmanlaştığı bir yöndür.

Dover Boğazı'nın öteki tarafında durum farklı. Orada, zihinsel çabanın dışarıda sergilenmemesini gerektiren sessiz kurallar geçerlidir. Anlaşılması zor dil kullanımının en büyük ustalarından biri olan Adorno, kendi yabancı sözcük kullanımına yöneltilen bir eleştiriye karşı tepkisini kaleme aldığı bir makaleyle ortaya koyuyor ve şunları yazıyor: "Alışılmış dil sınırlarına karşı yüzen ve hatta daha dallandırılmış düşünsel bağlantıları sözdiziminin yapısı içerisinde tam yansıtmak için uğraşan ifadenin sözü edilen konuyu isabetli betimleme denemeleri, gösterilmesini bekledikleri

çaba nedeniyle öfke uyandırır". Eğer bu tümce doğruysa, o zaman İngiliz yazarların öfkeli yurttaşlardan korktukları için Adorno'nun gözünde "dil sınırları" olan basit bir dile sığınmış olması gerekir. Gerçeklikte ise yazarlara zihinsel gayretlerinin gösterisini yapmayı yasaklayan İngiliz davranış etiğidir, bu nedenle özellikle bir uzmanlık alanının baş aktörleri düşüncelerini çok açık ve olabildiğince sadeleştirerek kaleme alma baskısı altındadır, doktora öğrencilerinin biçimsel böbürlenişlerine ise göz yumulur. Almanya'da ise zor anlaşılabilirlik zihinsel çalışkanlığın kanıtlanmasıdır, ancak uluslararası akademik rekabetin günümüzde olağanüstü şiddetlenmesi nedeniyle, her yerde ve böylelikle İngiltere'de de geleceğin biliminsanlarının zihinsel kaslarını oynatmak zorunda oldukları burada belirtilmelidir. Bu durum güvenilirliği çoğu zaman sorgulanan özellikle toplum ve kültürbilimleri için geçerlidir.

Burada anlatılan çalışkanlık ve davranış etiği Almanların ve İngilizlerin farklı genlerine değil, aksine somut tarihsel koşullara dayanır. Shakespeare'in zamanında, Maniyerizm Dönemi (*Özentisilik*) olarak adlandırılan dönemde, Francis Bacon dışında diğer tüm büyük İngiliz düşünürleri biçimsel akrobatiklere girişmişlerdir. İlk olarak 18. yüzyılda burada bir ideal olarak görünüşte zahmetsiz, basit bir biçim oluşmuştur ve İngilizlerin o tanınmış, Almanca tanımı da İngilizce olan bir özellik, yani hafifletici anlatım (*understatement*) bu idealin yanı sıra ortaya çıkmıştır. O yüzyıl, İngiltere'nin Avrupa'da zirveye yerleştiği yüzyıldı. Yarışmayı önde götüren bir kimse kendini daha fazla çaba göstermeye isteklendirmek için bir çalışkanlık etiğine ihtiyaç duymaz. Zirvedeki ancak zirvenin ne kadar yorucu olduğunu fark ettirmeyerek kendini aşabilir. Nitekim bu olgu, hafifletici anlatımın büyük ustası Jane Austen'in romanlarında en arı biçimsel ifadesini bulan İngiliz davranış şifresinin gelişmesine yol açmıştır.

Almanya'daki gelişme farklı bir yol izlemiştir. Napolyon Savaşları'ndan sonra, bir buçuk yüzyıl önce Otuz Yıl Savaşı sonrasında olduğu gibi, Friedrich Prusyası'nda (Prusya Kralı Friedrich II) verilen kısa bir arayış kapatma yarışının ardından, Almanlar kendilerini zirveye tırmanacakları merdivenin başucunda görmüşlerdir. Bu noktada azami gayret gösterilmesini tüm alanlarda, ekonomide olduğu kadar toplumsal ve sanatsal alanlarda kendi başına bir değer olarak tanımlayan bir etik anlayışa gereksinim vardı. Böylece yukarıda betimlenen yön ortaya çıkmıştır. Ve bir Alman özellik daha buna eklenmiştir, nitekim hiçkimsenin Thomas Mann kadar dahice egemen olamadığı bu özellik, abartılı anlatımın (*overstatement*) ironisidir.

ABD'ne bir göz atmak yararlıdır ve gerekli görünmektedir. Almanya'da geçerli olan etik aynı biçimde orada da geçerli değil midir? Bir dereceye kadar evet, ama bir farkla. Almanlar çabanın kendisini kabul ederken ve alınterini emekçilerin defne dalından tacı olarak duyumsarken, Amerikalılar bundan başka bir şey daha beklerler, o da başarıdır. Aslında Amerikalılar başarısız olan herkese sınırsız sayıda yeni denemelerde bulunma olanağı tanır, ama gösterilen çaba nihayet başarıyla taçlandırılmak zorundadır. Taşdığı başlık "Ebeveynler okullar hakkında neyi bilmeli" anlamına gelen bir kitapta, Dr. Bill Elstran, Devlet Başkanı Abraham Lincoln'u bir kişinin 29 yıl içerisinde nasıl on ağır yenilgi yaşayıp ve ardından ABD'nin en büyük Devlet Başkanı olduğunu göstermek için örnek olarak kullanıyor. Amerikalıların birçok yenilgiye rağmen sonunda başarılı olunacağına duydukları iyimser inanç, onların ulusal anlayışının en eski kaynaklarından, prütanizmden (16. ve 17. yüzyıl İngiltere'sinde katı kalvinist akım) beslenir. Mayflower (1620'de Amerika'ya ilk göçmen kaflesini taşıyan geminin adı) ile Amerika'ya gelen prütanlar tanrının henüz yaradılışın başında kimin başlanacağını ve kimin lanet-

leneceğini önceden belirlediğine inanmışlardır. Onların gözünde bu tanrıya rüşvet vermek olanaksızdı. O ne kurbanlarla ne de yapılan iyiliklerle önceden verilmiş karardan vazgeçirilemezdi. İnsanların yapabilecekleri tek şey, dünyevi yaşamda seçilmiş insanlardan birisi olunduğunun kanıtlarını aramaktı. Dünyevi başarılarında bu tür kanıtlar görmüşlerdir; tanrı cehenneme atacağı insanların başarılı olmasına neden izin versin ki?

Bu Amerikan başarı etiğinin devindiricisidir. Ve bu aynı zamanda Amerikalıların devlet düşmanlığının ve Obama'nın sağlık reformuna karşı direnişlerinin en mantıklı açıklamasıdır. Eğer tüm yurttaşlar birbiriyle dünyevi seçilmişlik kanıtlarını bulma rekabetine girmişlerse, öyleyse devlet yalnızca bir hakem olabilir, o kendisi müdahale edemez ve olası zayıf rakiplere ayrıcalık tanıyamaz. Amerikalılar henüz rekabete girmeyen çocuklar için kamunun ücretsiz ve gelişmiş bir eğitim sistemini finanse etmesinde hiçbir sorun görmüyor. Onlar devletin rekabet dışı kalan 65 yaş üstü tüm yurttaşlara *Medicare* (ABD'de yaşlılar ve engelliler için kamusal sağlık sigortası) ile iyi bir sağlık hizmeti sunmasını da kabul ediyorlar. Ama devlet bu iki yaş grubu arasında kalan kesimin bir bölümünün varlığı için gerekli önlemleri de üstlenirse, bu rekabeti bozmak anlamına gelir. Dünyevi başarı bu durumda artık seçilmişliğin kanıtı değil, devletin sağladığı sosyal yardımların bir sonucu olurdu. Bu düşünme tarzı, ilkel biçimde eski prütanist ahlakla bağlantı kuran Çay Partisi'nin (*Tea Party*) ideolojik çekirdeğidir.

Almanların düşünceleri ve hisleri ise tamamen farklıdır. Almanlar devletten adaletli bir baba olarak yurttaşlarının gösterdiği çabayı kabul etmesini ve ödüllendirmesini bekler. Elbette bunun anlamı kabul etmemenin hayal kırıklığı ve öfkeyle faturalandırılmasıdır. Tipik Alman karsızlığı olarak (*German Angst*) özdeyişe dönüşen kullanımın köklerinden biri burada yatmaktadır. Amerikalılar böyle bir korkuyu bilmezler; çünkü kendisi tarafından seçildiklerini düşündükleri rüşvet yemeyen tanrı onları dünyada hayal kırıklığına uğratmayacaktır, devleti ise gerekli bir kötülük olarak gördüklerinden, onun hiçbir zaman bu hayal kırıklığını yaratmaya gücü yetmeyecektir. Devletten adaletli davranmasını bekleyen Almanlar ise daima hüsrana uğratılmakta ve sürekli bir adaletsizlik beklentisiyle yaşamaktadırlar. Bu arada Alman toplumunda kıskançlığın Amerikan toplumuna kıyasla daha gelişmiş olma nedeni de budur.

Almanlar devlet uygulamalarına neredeyse hep hayal kırıklığıyla tepki gösterirken ve rekabet savaşında sık sık mağdur edildiklerini düşündüklerinden, başarıya ulaşılmasa da ellerinden geleni yaptıklarında vicdanları rahatlamaktadır. Faust'un başında, "İnsan araştırıp çalıştığı sürece yanılır!" diye yazar; bu trajedinin ikinci bölümünün sonunda çok ünlü olan diğer tümce yer alır: "*Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen*". Goethe katı Hıristiyanların gözünde her ne kadar bir dinsiz olsa da, onun inanç çatısı altında katolikler, protestanlarla birleşebiliyordu; çünkü her ikisi de, biri iyi işler yaparak, diğeri iyi niyetle tanrının merhametini kazanabileceğini düşünüyordu. Goethe, bu anlamda, Alman çalışkanlık etiğinin güvencesi olarak görülebilir. "Çalışkan" onun en beğendiği sözcüklerdendi.

Bu konu dizisi ile ilgili ayrıntılı bilgiye yazarın aşağıdaki üç kitabından ulaşılabilir:

- Was ist deutsch? Wie die Deutschen wurden, was sie sind, München: C.H.Beck 2005.

- Typisch amerikanisch. Wie die Amerikaner wurden, was sie sind, München: C.H.Beck 2002.

- Typisch Englisch. Wie die Briten wurden, was sie sind, München: C.H. Beck 1995, 4 2002.

Birinci ve İkinci Sınıf Diller Var mı?

Prof. Dr. Elin FREDSTED Flensburg Üniversitesi Danca Dili ve Edebiyatı Enstitüsü Başkanı

Çeviri: Die Gaste

Milliyetçilik ve Sonuçları

1789 Fransız Devrimi'nin ve daha sonraları 19. yüzyılda Avrupa'nın birçok ülkesinde gerçekleştirilen burjuva devrimlerinin ardından, mültietnik ve mültikültürel devletlerin hanedanlık ilkesi yavaş yavaş ortadan kaybolmuştur. Hanedanlık devletlerinin yerini aşama aşama ulusal devletler almıştır. Yeni ulusal devletlerle birlikte halk, kültür, dil, ulus ve devlet arasında bir uygunluk ve hatta özdeşlik varolduğunu betimleyen baskın düşünüş türemiştir.

Devleti ulus, halk, kültür ve dille özdeşleştiren bu ilke, 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında post-rasyonalist filozoflar tarafından formüle edilmiştir. Almanya'da özellikle Fichte, Alman halkının kültürel üstünlüğünü vurguladığı "*Alman Ulusuna Sesleniş*" (1807/08) konuşmalarıyla tanınmıştır (özellikle dördüncü konuşma). Öncesinde ise Herder (1744-1803) –ancak Fichte'nin halkları milliyetçi, neredeyse şovenist bir sıradüzenine göre sınıflandırmasını **yapmadan**– "*Yeni Alman Yazını Üzerine*" (1768) ve özellikle "*Dilin Kökeni Üzerine Düşünceler*" (1772) adlı kitaplarında dil üzerine görüşlerini formüle etmiştir, bu görüşler 20. yüzyılda Amerikalı antropologlar ve dilbilimciler (Sapir ve Whorf) tarafından dünyaya tanıtılmıştır. Bu Amerikalı bilimciler, Herder ve ardından Humboldt'un henüz 18. ve 19. yüzyılda dil üzerine formüle etmiş oldukları temel düşünceler sayesinde "dilsel görecelik" adı altında ya da "*Sapir-Whorf Hipotezi*" adlı hipotezle ün salmışlardır: Dil insan düşüncesinin içeriklerini şekillendiren araçtır. İnsan belirli bir dili konuştuğunda, o dilin içinde barındırdığı düşünme tarz ve biçimini de kullanacaktır. Dil tüm insan düşünüşünün eşanlımlı sözlüğüdür ve böylece her dilde belirli ve benzersiz biçimde vardır. Böylece düşünüş için diğerinden daha uygun olan diller yoktur. Bu, "aile dili" olarak adlandırılan dili özdeşliğin *olmazsa-olmazı* (*conditio sine qua non*) haline getirmektedir; ve böylelikle Herder'e göre ulusal öz ile dil arasında bir uyumluluk olmalıdır (Herder 1772: 104 ff).

Halk, ulus ve devlet arasındaki özdeşliğe dair görüşler Avrupa genelinde, 19. yüzyılın ilk yarısında yazında ve tarih yazımında çok büyük bir önem kazanmıştır. Bu düşünceler özellikle dil üzerine düşünme, konuşma ve yazma tarzı ve biçimi hakkında belirleyici bir önem taşımıştır, çünkü dil (Herder'e göre) ulusal özdeşliğin en belirgin özelliklerinden biri olarak yorumlanmıştır. Romantizm öncesi dönemin ve ulusal romantizm döneminin bu yeni düşünceleri 19. ve 20. yüzyıl Avrupa'sı için birçok siyasal ve toplumsal sonuçlar doğurmuştur. Devletin salt mutlakiyetçi bir derebeyinin topraklarından oluşmadığı, ama bir ulusun yurdu olduğu anlayışı, burada yalnızca bir bölümü kaleme alınacak olan birçok olumlu ve olumsuz sonuç doğurmuştur.

Olumlu sonuçları arasında bir tarafta örneğin şunlar yer almıştır: Salt bir hizmetkâr ya da serf olarak değil, aksine bir yurttaş ve köklü, tarihsel halk kültürünün taşıyıcısı olarak bireye karşı ilgi göstermek. Olgun yurttaş tasarısı Kuzey ve Orta Avrupa ülkelerinin birçoğunda kademeli olarak demokrasiyi yaratmıştır.

19. yüzyılın başında Avrupa'nın hemen hemen tüm ülkelerinde zorunlu eğitim ya da ders uygulamasına geçilmiş ve ulusal (çokluk ücretsiz) okul sistemleri kurulmuştur. Bu şekilde temel eğitim ve okuma-yazma becerilerinin edinilmesi artık egemen sınıfın ayrıcalığı olmaktan çıkmıştır. İskandinavya'da kırsal kesimde yaşayan genç yetişkinlere ders verilmeye başlanmıştır. Fransa'da (dil farklılıkları çok büyüktü) çocuklara yaklaşık üç yaşından sonra gidebilecekleri ve erken yaşta "anadillerini" öğrenebilecekleri "écoles maternelle" oluşturulmuştur, ancak bu anadili –ek olarak belirtilmiş olsun– çoğu kez çocukların annelerinin dili değildi.

Ulusal diller yazıdili olarak şifrelenmiş ve standart-

laştırılmıştır. Okulda verilen dil dersleri için dilbilgisi, sözlükler ve okul kitapları hazırlanmıştır. Dile gösterilen ilgi 19. yüzyılın ilk yarısında tarihsel-karşılaştırmalı dilbilimlerin doğuşunda ifadesini bulmuştur (Almanya'da Grimm ve Bopp, Danimarka'da Rask). Üniversitelerde ulusal filolojiler kurulmuştur.

Öte yandan ulusal devlet düşünüşünün başlangıçtan itibaren olumsuz yönleri olmuştur:

Ulusal dillerin standartlaştırılması günümüzde artık "ulusal olmayan" diğer dil değişikliklerinin bastırılmasına ve onlara ayrımcılık yapılmasına neden olmuştur: Birçok Avrupa ülkesinde, diğer dil değişiklikleri (ağızlar, bölgesel diller ve azınlık dilleri) bu ülkedeki birçok yurttaş tarafından konuşuluyor olmasına rağmen, bir dil resmi ulusal dil olarak konumlandırılmıştır. Ülkelerin büyük bir bölümünde muhtemelen yalnızca küçük bir azınlık gerçekten de resmi ulusal dili kullanmış olsa gerek; antropolog Anne Knudsen'e göre (Knudsen & Wilken 1996:61) İtalya Ulusal Devleti 1871'de kurulduğunda, nüfusunun tahminen %20'si örneğin İtalyanca ölçünlü dili (Toskana değişkesi) konuşuyordu.

Devletin salt bir toprak parçasından oluşmadığı, ama bir ulusun yurdu olması gerektiği düşüncesi, tüm kitada yüzyılı aşkın bir süre boyunca birçok savaşa yol açmıştır, çünkü hanedan topraklarında birbirlerinden etnik, dilsel ve dinsel yönden farklı insanlar yaşamaktaydı; örneğin 1. Dünya Savaşı öncesi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda en az 12 farklı dilsel, dinsel ya da etnik halk yaşıyordu.

Bir diğer olumsuz sonuç azınlıklarla olan ilişkiydi: Azınlıklar bir ulusal devletin birliği için, özellikle bunlar "yurtları" sınırın diğer tarafında bulunan ulusal ya da tarihsel azınlıklar söz konusu olduğunda, potansiyel bir tehlike olarak görülüyordu. Bu azınlıklar çoğu durumda salt ikinci sınıf vatandaş olarak görülmekle kalmamış, bunun ötesinde bir düşünan ya da en azından yabancı bir grup olarak dışlanmıştı.

...Ya Günümüzdeki Durum?

Bizim bugün dil ve özdeşlik üzerinde düşünme ve konuşma tarzımız –ki metnimin ana düşüncesi budur– hala bu milli(yetçi) ideolojiden geniş ölçüde etkilenmektedir. Ulusal ideolojinin sonuçlarından biri, Herder'in asıl düşünceleriyle örtüşmeyen birinci, ikinci ve üçüncü sınıf dillerin oluşmasıydı. Herder'in düşüncesinde her dil insanın dil yeteneğinin eşsiz bir belgesi olarak anlaşılmalıdır, ama bu ayrıca bir dilin diğerlerinden daha iyi olmadığını ifade eder.

"Uluslaşma" (*nation-building*) sürecinde standartlaştırılmış ulusal dillere, devletin, idari birimlerin, okulların ve hukuk sisteminin iletişim dili olarak önemli bir işlev yüklenmiştir ve bu elbette standart dillerin büyük bir saygınlığa erişmesiyle bağlantılı olmuştur. Bir alt basamakta genellikle ikinci sınıf, ilkel ve yetersiz eğitimin bir göstergesi olarak görülen ağızlar ve bölgesel diller durmaktadır (örneğin Fransa ve Danimarka gibi merkezi devletlerde). Ama bu diller 19. yüzyılın romantizm döneminde halk kültürünün asıl kökeninin birer ifadesi olarak bir bakıma değer kazanmıştır. Saygınlık merdiveninin en alt basamağında azınlık ve göçmen dilleri duruyordu.

Biz günümüzde –özellikle dil ve özdeşlik konusunda– bu milliyetçi düşünüşü aşmanın zorluğunu yaşıyoruz. Ama ulus-sonrası bir toplumda gereksinim duyduğumuz şey, dil ve özdeşlik görüngüleri üzerinde düşünme ve konuşma tarzımızda bir paradigma değişikliğine gitmektir. Bu bağlamda tartışmaya açılmayan dil ve özdeşliğin birbiriyle eşit görülmesi çok büyük bir yanlış olur. Her iki kavram belirsiz ve muğlaktır. Esasında "dil" nedir? Dilbilimciler bir "dil" ve bir "ağız" arasında dilbilimsel açıdan nesnel ya da sapt-

nabilir sınırları tanımlama girişiminden çoktan vazgeçtiler. Günümüzde daha çok değişiklikler hakkında konuşma ve yazma eğilimi egemendir. Romanist Eugen Coseriu Tübingen'de verdiği derslerde (1988'de yayınlanmıştır) üç düzlem olduğunu belirtmektedir: 1) Genel olarak konuşmak (bir diğer ifadeyle evrensel bir görüngü olarak dil, bkz. Herder), 2) Dilbilgileri ve sözlükte rastlanan biçimleriyle tekil dillerin tarihsel düzlemi ve 3) bireysel gerçekleşen dil kullanımı. Bu sınıflandırma, şifrelenmiş dilin (örneğin dilbilgisinde karşılaşıldığı gibi) somut bağlamda somut dil kullanımıyla örtüşmek zorunda olmadığı anlamına gelir.

"Özdeşlik" ise, daha da zor bir kavramdır. Geleneksel ulusal devlet düşünüşünde esaslı bir özdeşlik kavramı egemendir. Bunun anlamı, bir birey belirli bir özdeşliğin içinde doğar, insanın örneğin bir Fransız, bir katolik vs. olarak bir özdeşliği **vardır**. Özdeşliği bireyin programlanması şeklinde değil, aksine özdeşlik oluşumunu, etkin, çokluk bireysel ve/ya da gruba özgü bir yapılandırma süreci olarak kavrayan yapısal özdeşlik kavramı yaklaşık son 20 yılda toplum araştırmalarında karşıt bir tasarı olarak kendini kabul ettirmiştir. Buna rağmen günümüzde "özdeşlik" kavramı hala birçok siyasal ya da dini içeriklerle yüklenmiş tartışmalarda, zihinsel muhafazakârlığın ve hatta ulusal ya da dini fundamentalizmin üstünü örtmek adına suistimal edilmektedir. Aslında tarihsel açıdan bireyin "kurtuluşunun" bir parçası olarak görülen şey, günümüzde çoğu kez diğerlerine karşı hoşgörüsüzlüğün bir bahanesi olarak kullanılmaktadır.

...Ya Yarın?

Dünyamız çokdilli. Ve dünya nüfusuna baktığımızda çokdilliliğin normal bir durum olduğu görülmekte. Çoğu çocuk birden çok dille büyüyor. Örneğin Afrika'da ve Asya'nın büyük bir bölümünde, eğer çevreyle uzun erimli bir iletişim üzerinden bağlantıya geçilmek isteniyorsa, o zaman çokdillilik bir önkoşul oluşturmaktadır. Örneğin Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 11 ulusal dili vardır, ama bu rakam kesinlikle ulusun gerçek dil çeşitliliğini yansıtmamaktadır.

Dil (evrensel bir görüngü olarak), insanı insan yapan ve nitelik her toplumsal eylemin önkoşulunu oluşturan diğer insanlarla bir şeyleri konuşabilmeyi sağlayan bir kaynaktır. Bu açıdan "iyi" ya da "kötü" diller ya da birinci ve ikinci sınıf diller yoktur. Bu nedenle çokdilli kişilerin bir dil değişikliğinde, diğer değişikliklere kıyasla, belirli konularda daha iyi konuşabilmesi son derece doğaldır. Dil değişikliklerinin birbirini tamamlaması "çift yarım dillilik" olarak olumsuz damgalanmamalıdır. Bu nedenle çokdilli çocukların okulda kullanılan dilde, okul ve orada öğrenilenler hakkında konuşmayı tercih etmeleri kötü dil yeterliklerinin bir göstergesi değildir. Tam aksine burada zihinsel olarak yükü hafifleten bir dilsel tutumluluk ilkesi söz konusudur!

Çeşitlilik önemlidir! Hepimizin yalnızca (az ya da çok zayıf) okul İngilizcesiyle kendimizi ifade edebiliyor olması durumunda, dünyamızın ne derece sıkıcı bir yer olacağını düşlemek zor değil. Her bir dil değişikliğiyle bağlantılı olan deneyim dünyasına gereksinim duyuyoruz, çünkü diller kültürel bellektir, insanlığın kültürel bilincidir. Bu aynı zamanda bir taraftan bilimin nasıl kötüye kullanılabileceğini, diğer taraftan da sağlam temellere oturtulmuş dilbilim ve toplumbilimler ile ideolojilerden nasıl çıkılabileceğini gösteren tarihsel alımlamanın bir nevi irdelenmesidir.

Kaynak:

Coseriu, Eugenio (1988) Sprachkompetenz. Tübingen: Franke
Fichte, Johann Gottlieb (1807/08) Reden an die deutsche Nation.
Herder, Johann Gottfried (1768) Über die neuere deutsche Literatur
Herder, Johann Gottfried (1772) Abhandlung über den Ursprung der Sprache.
Knudsen, Anne & Wilken Lisanne (1996) Kulturelle verdener. København: Columbus

Önce Türkçe ya da Rusça ve sonra Almanca: Kökendili Çokdillilik Bağlamında Neden Çok Önemlidir

Berlin Genel Dil Araştırmaları Merkezi Dr. Natalia GAGARİNA/Dr. Insa GÜLZOW

Federal İçişleri Bakanlığı'nın 2012 tarihli raporuna göre, Almanya'da yaşayan nüfusun %15,7'si, yani 12,8 milyon insan göç kökenli, yani çokdillidir. Çokuluslu aileler de dikkate alındığında, Almanya'da her üç çocuktan biri çokdilli büyüyor ya da Almanca dışında bir kökendiline sahip. *Berlin Disiplinlerarası Çokdillilik Kuruluşu* (BIVEM) *Berlin Genel Dil Araştırmaları Merkezi* (ZAS) tarafından, Berlin senatosunun desteğiyle kurulmuştur. BIVEM çokdillilik araştırmalarından elde edilen sonuçların okul öncesi alanda ve ilköğretim çağına birer somut destek girişimine dönüştürülmesi için çaba gösteriyor. Çalışma yürüttüğü bir diğer alan da, çokdilliliği etkileyen faktörler arasındaki karmaşık ilişkilerin anlatılmasıdır. Bu çok önemli, çünkü çokdilli çocukların dil gelişiminde ortaya çıkan sorunların nedenleri her ne kadar anlaşılıyor görünse de, bunlar politika ve basın tarafından çokluk alelacele ve bilimsel incelemeler dayanak alınmadan yeni programların uygulanmasında kullanılıyor. Örnek: Eğitim politikacıları yıllardır ilköğretim öğrencilerinin bir bölümünün Almanca bilgilerinin yetersiz olduğu ve bazı eyaletlerde her iki çocuktan birinin planlı dil desteğine gereksinim duyduğu yönünde alarm veriyor. Berlin'de çocuk doktorları ve çocuk ve gençlerden sorumlu sağlık hizmetleri tarafından okula başlarken yapılan zorunlu incelemeler, beş yaşındaki göç kökenli çocukların ortalama %20,9'unun tümcelerini tekrarlanmasında ve %23,2'nin sözcüklerde çoğul oluşturmada yaşadığını gösteriyor (Oberwöhrmann, Bettge 2012: 64¹). Yüzeysel olarak çokdillilik ve kötü Almanca bilgisi arasında açık bir bağlantı olduğu görünüyor ve 13 Mayıs 2013'te *Frankfurter Allgemeine Rhein-Main* gazetesinin internet yayınında "eksik Almanca bilgisi: Evde çokluk yalnızca Türkçe konuşuluyor" ifadesi yer alıyor (www.faz.net/aktuell/rhein-main/man-geinde-deutschkenntnisse-zu-hause-wird-oft-nur-tuerkisch-gesprochen-12181881.html). Aynı gün neredeyse tüm günlük ve haftalık gazetelerin internet yayınlarında, *Die Welt*, *Der Spiegel*, *Bild* ve *Hamburger Abendblatt* da dahil, benzer haberlere yer verilmiştir.

Berlin Genel Dil Araştırmaları Merkezi'nin bir araştırmasında ortaya konduğu gibi, (ebeveynlerin Almanca bilgileri anadili düzeyinde olmadığı halde) göç kökenli ailelerden evde Almanca konuşmalarını istemek, yanlıştır. Annegret Klassert und Natalia Gagarina bu araştırmada ebeveynlerden kaynaklı girdilerin ikidilli büyüyen göçmen çocuklarının dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemiştir². Bu araştırmanın arkasında yatan soru, çocuklarının dil gelişimini en elverişli biçimde desteklemek üzere göç kökenli ebeveynlerin hangi dili konuşmalarının uygun olacağından hareket etmiştir. Bu soruyu yanıtlamak amacıyla, Berlin'de yaşayan, dört ila altı yaş arası, Rusça konuşan ailelerden gelen 45 göçmen çocuğun katıldığı bir inceleme yapılmıştır. Evde hangi sıklıkla Almanca konuşulduğuna göre ayrılan üç grup birbiriyle karşılaştırılmıştır. İstatistik değerlendirme Almanca bilgisi temel alındığında gruplar arasında hiçbir farklılık olmadığını, ancak Rusçada özgül farklılıklar olduğunu göstermiştir. Buna göre Almanca'nın göç kökenli ebeveynler tarafından kullanımı-

Almanca'nın göç kökenli ebeveynler tarafından kullanımının, çocukların Almanca'nı geliştirmek açısından destekleyici bir etkiye sahip olmadığı kanıtlanmıştır. Ama bu çocukların kökendili Rusça'nın gelişmesi, ebeveynlerin sunduğu dilsel olanaklara belirleyici ölçüde bağlıdır. Kökendiline egemen olunması çocukların kimlik gelişimi yönünden son derece önemlidir.

nın, çocukların Almanca'nı geliştirmek açısından destekleyici bir etkiye sahip olmadığı kanıtlanmıştır. Ama bu çocukların kökendili Rusça'nın gelişmesi, ebeveynlerin sunduğu dilsel olanaklara belirleyici ölçüde bağlıdır. Kökendiline egemen olunması çocukların kimlik gelişimi yönünden son derece önemlidir. Dil, bir yandan onu konuşan bir dil topluluğunun kültürüyle yakından bağlantılıdır. Bayramlar ve ritüellerin başka bir dile aktarılması kolay değildir. Öte yandan kökendili, çocuk ve ebeveyn arasındaki bağ açısından da önemli. Ebeveyn-çocuk-ilişkisi genelde ebeveynlerin kökendili üzerinden şekillenir. Birbiriyle iletişime geçme olanakları kısıtlandığında ve örneğin çocukların kökendilinde sahip oldukları sözcük varlığı sorun ve çatışmaların tartışılmasına yetmiyorsa, gençlik çağına ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin yitirilmesi olasıdır. Bunun aksine ebeveynlerin çoğu durumda çevre dili olan Almanca'yı, çocuklarıyla iletişime geçecek düzeyde gelişmiş değildir. Sözü edilen sonuçlara dayanarak anadilinin ebeveynler tarafından kullanımı yalnızca desteklenebilir. Çocukların ev dışındaki günlük yaşantıya entegrasyonu ve Almanca'yı başarıyla edinebilmeleri için, en erken yaşta Almanca ile temasta olmaları, bu dili oldukça çok duymaları ve üretmeleri ise buna rağmen çok önemlidir.

Birden çok dilin eşzamanlı öğreniminin bir çocuğa yük oluşturduğu varsayımının aksine, çokdillilik, diğer ifadeyle, birden çok dile egemen olmak, dezavantajlı olmaksızın çok avantajlı bir durumdur. Ama çokdilli çocukların dilsel becerileri tekdilli çocukların dilsel becerilerinden farklılık gösterebilir ve yüzeysel bakıldığında yanlış çıkarımlara neden olabilir. Tekdilli dil edinimine kıyasla iki dili edinmede izlenen yol çoğu zaman eksik ve boşluklarla dolu görünür (örneğin sözlüksel bakımdan). İkidilli büyüyen çocukların dili, tekdilli büyüyen, özgül dil gelişimi bozukluğu olan (SSES) çocukların diliyle yüzeysel olarak başlangıçtaki benzerliği gösterir. Ancak sorunlu görünen durumlar, SSES bulgularının aksine, dil edinimi engellenmeden yürüyebildiği oranda, ikidilli çocuklarda yaş ilerledikçe kaybolur. İkidilli çocuklar hala tekdilli çocuklar için tasarlanmış testlere tabi tutulduğundan, yapılan tanımlar çok sık hatalı olmaktadır. Tekdil standartlarına göre, ikidilli dil edinimleri normal bir ilerleme gösteren çocuklar, dil bozukluğu olan çocuklar olarak kabul ediliyor, damgalanıyor ve belki de gereksiz ve anlamsız bir dil terapisine gönderiliyor.

Bu bulgulara dayanılarak, dil terapisi kapsamında çokdilliliğe şu an daha fazla dikkat gösteriliyor. 22-23 Şubat 2013 tarihlerinde Alman Akademik Dil Terapistleri Federal Birliği (dbs) "*Dil Terapisi Bağlamında Çokdillilik*" konulu 14. bilimsel sempozyumunu düzenlemiştir. Çokdilli insanlar eğer dil gelişim bozukluğu yaşıyorsa ya da afaziden (söz-

yitimi) etkilenmişse, sözkonusu dilsel olayın eksik Almanca bilgisinden mi ya da (edinilmiş) dil bozukluğundan mı kaynaklandığı sorusu gündeme geliyor. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı çokdillilerin genel yeterliğinin ve de ilkdil yeterliklerinin saptanması önemlidir. İkdilde tanımlama, SSES tanılmasına önemli bir katkı sunuyor (Sachse göre 2007³). Belirtilen dilsel gelişim bozukluğu (SSES), geleneksel olarak, bulunulan yaşın zeka düzeyine denk düşmeyen ve yaş normunun en az 1,5 SD (SD: standart değerden sapma oranı) altında olan eksik anlatımsal (*expressiv*) ve algısal (*rezeptiv*) dilsel başarımları kapsar. Çevre dilinde (Almanca'nın) yaşanan dile özgü gecikmelerin aksine, SSES'ler (dil gelişim bozuklukları) ikidilli çocuklarda her iki dilde görünür. Bunlar dilbilgisine özgü bozukluklardır, bir diğer ifadeyle incelenen dilin yapısına bağlıdır, böylece her dilin gelişim aşamaları farklılık gösterdiğinde, bir karşılaştırma yapmak zor olabilir. Bu karşılaştırma, kıyaslanmak istenen dillerde dil düzeyi ölçümü için kullanılan testlerin birbiriyle karşılaştırması olanaksız olduğunda özellikle zordur. Desteğe gereksinim duyan olan çocuk sayısının yüksek olması nedeniyle, çocuk yuvalarının bu görevle başa çıkamadıkları açıktır. Personel azlığı ve bakıcıların tanımlama konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaları, uygun destek çalışmalarının eksikliği dikkate alınması gereken birer sorun oluşturuyor. BIVEM kapsamında, bakıcıların yeni görevleri yerine yetirebilmek için en iyi biçimde nasıl eğitilebileceği sorusu da inceleniyor. Ve çocuklarını kendileri desteklemek isteyen çocuklar için Genel Dilbilimleri Merkezi'yle birlikte birden çok dile çevrilmiş bir oyun hazırlandı ve bu oyuna internet üzerinden de erişmek olanaklı (www.frepv.eu). Tekdilli dil edinimi sonuçlarından çıkarılması olanaksız çokdilli dil ediniminin, kendi yasalarını izlediği bilgisi, henüz çok yeni bir bilgi olduğundan, çokdillilik koşulları altında dikkat çeken dilsel olayların nedenini bulmak üzere birçok sorunun yanıtlanması gerekiyor. Örneğin burada dil terapistlerinin yöntem repertuarlarını Almanca ve Rusça ya da Almanca ve Türkçe sunup sunmamaları ya da dilsel yapıların terapilerinin örnek olarak bir dilde gerçekleşmesinin yeterli olup olmadığı gündemde olan bir sorudur. Yalnızca dil terapisi mi dilsel semptomlar üzerinde bir etkide bulunur ya da erken yaş pedagojisi veya özel eğitim pedagojisi uygulamaları daha mı uygundur? Bir çocuğun destek ya da dil terapisi gereksinimi olduğunu karara bağlamak için edinim sürecinde dikkat çeken durumların nereden kaynaklandığını saptamak zorunludur. Çokdilli çocuklarda dilsel gelişimin, dil öğreniminin ve dil rehabilitasyonunun nasıl bir görünüm sergilediği kesinleştirilmek zorundadır. Çokdilli çocuklarla çalışmada ne tür ek kaynaklara gereksinim duyulmaktadır?

BIVEM'in gerçekleştirdiği tarzda bilimsel araştırmalar, erken yaşta dil tanılması ve dil destek programlarının geliştirilmesi için temel oluşturmaya yarayan son derece önemli sonuçlar ortaya koyuyor. Dil destek programlarının geliştirilmesinde bağlantıların salt yüzeysel olarak oluşturulması değil, aksine bilimsel araştırma sonuçlarından yararlanılması çok önemlidir. Bu sonuçlardan örneğin başarılı bir kökendili (anadili) ediniminin göç kökenli ailelerden gelen çocukların süregiden (dilsel) gelişimleri açısından belirleyici bir önemi olduğunu çıkarsamak olanaklıdır.

Çeviri: Die Gaste

³ Sachse, S. 2007. Neuropsychologische und neurophysiologische Untersuchungen bei Late Talkers im Quer- und Langsschnitt. München: Verlag Dr. Hut.

¹ Oberwöhrmann, S., S. Bettge, et al. (2013). „Migrationshintergrund als Einflussfaktor auf die kindliche Entwicklung im Einschulungsalter – ein multivariates Modell“ *Gesundheitswesen* 74(04): 203–209.

² Klassert, Annegret & Natalia Gagarina. 2010. Der Einfluss des elterlichen Inputs auf die Sprachentwicklung bilingualer Kinder: Evidenz aus russischsprachigen Migrantenfamilien in Berlin. *Diskurs Kindheits- und Jugendforschung* 4. 413-425.

Gençlerin Farklılıkları ve Eşitsizlikleri ile Başa Çıkmak

Prof. Dr. Susanne SPINDLER Darmstadt Yüksekokulu Sosyal Çalışmalar ve Sosyal Politikalar Enstitüsü

Heterojenlik günlük yaşantıda olağan bir durumdur, eğitim sisteminde ve pedagoji kurumlarında da aynı durum geçerlidir. Ancak “çeşitlilik” salt algılanabilen ya da algılanamayan, yan yana varolan farklılıkların birbirini dans ederek izlemesi değildir. Bu farklılıklar, aksine, genelde hiyerarşiktir, değerlendirmelerle bağlantılıdır, sosyal, ekonomik ve kültürel eşitsizliklere dönüşmekte ve böylece toplumda fırsat eşitsizliklerine neden olmaktadır. Bu fırsat eşitsizliklerini eğitim sistemi örneğinden yola çıkarak, bunun gençler üzerinde yarattığı sonuçları ve gençlerin gösterdiği tepkiyi irdeleyeceğim.

Medya veya siyaset, eğitimdeki eşitsizliği –doğru olmadığı bilindiği halde– çoğunlukla göçmen ebeveynlerin eğitime sözde yeterli ilgi göstermemesiyle ya da bir “dil sorunu” veya göçmenlerin kendi genel (kültürel) başarı-sızlıkları olarak açıklamaktadır. Bununla birlikte eğitim sisteminin içerdiği eğitim fırsatlarının dağılımı çok eşitsizdir. Göç kökenli çocuklara uygulanan kurumsal ayrımcılığın etki gücünü, 2002’de, Mechtild Gomolla ve Frank-Olaf Radtke sistematik olarak incelemişlerdir. O zamandan bu yana bazı iyileşmeler saptanabilmektedir, ancak temel eğilim devam etmiş ve merkezi sorunların yaşandığı alanlar varlığını sürdürmüştür: Bu alanlar göç ve göç kökenli olmayan çocukların farklı okul türlerine eşitsiz dağılımıdır. Göçmenlerin *hauptschule*deki sayısı ortalamanın üzerindedir ve liselerdeki payı oranlarının altındadır. Üçlü sistem, eşitsizliği göç ve sınıf kökeni temelinde yaratmakta ve yeniden üretmekte ve böylece toplumsal dışlamanın bir ögesi olmaktadır. 2012’de de Stefan Wellgraf *hauptschule*ler üzerine yaptığı araştırmada, okul sisteminin seçme mekanizmalarını kurumsallaştırdığı, eşitsizliği yeniden ürettiği ve bunu kendi verdiği eğitim ünvanlarıyla meşrulaştırdığı sonucuna varmıştır. Böylece ileride mesleki ve sosyal biyografiler üzerinde yaratacağı tüm sonuçlarla toplum tarafından yapılandırılmış sosyal sıradüzenleri bireysel başarımlarına dönüştürülmektedir (bkz. Wellgraf 2012: 96 ve devamı). Toplumsal söylemde kedi kendi kuyruğunu ısırmaktadır: Eğitime uzak olmak alt katmanda kalmaya ya da alt katmana düşmeye neden olmakta, yahut alt katman aidiyeti insanların eğitimden uzak olmalarına yol açmaktadır. Sınıflar, öncelikli olarak eğitime uzaklık ya da yarıncılıkları üzerinden oluşmakta ya da varlıklarını sürdürmektedir. Bu, tam tersine, toplumun tüm üyeleri için bir dezavantaj değildir. Dışlama mekanizmaları (genelde beyaz, göçmen olmayan) orta ve üst katman çocuklarının “miras hakkı” olarak görülen konumları garanti altına almaktadır. Bu çoğu durumda hegemonyal ilişkilerin korunmasına etkin katkı sunar. Berlin’de Göç ve Entegrasyon İçin Alman Vakıfları Danışma Kurulu’nun (2012) yaptığı bir araştırmada görüldüğü gibi, ebeveynlerin ilkökul seçimlerini, büyük ölçüde belirli bir ilkökula devam eden çocukların ağırlıklı olarak göçmen çocukları olup olmaması sorusu belirlemektedir. Sorunun yanıtı “evet” ise, kendi çocuğunu başka bir okula kaydetmek için, taşınmadan ikamet yeri belgesini değiştirmeye kadar varan stratejilere başvurulmaktadır. Bunun temelinde, göçmen çocukların varlığının öğrenim başarısını frenlediği ve bir okulun kalite düşüklüğünü ifade ettiği varsayımı yatmaktadır. Böylece bu “gizlenmiş ayırma çabaları” belirli semtlerde, semt sakinlerinin heterojenliğinin öğrencilerin birleşimine yansımaları engellemektedir. Çoğu durumda zaten göç ve sınıf kategorilerine göre ciddi ölçüde ayrıma tabi olmuş semtlere bakıldığında, bu gizlenmiş çabalar, ayıklanma sürecinin bir diğer ögesi olmaktadır.

Belirli bir semtten geliyor olmak, yoksulluk ve çoğu kez göç kökenlilik eşitsizlik çizgileri olarak diğer farklılıkların “üstünü örtmektedir”. Çeşitliliği algılamamanın sınırları varlığını göstermekte ve aynı zamanda yoksulluk gibi her farklılığın öylece kabul edilemeyeceği açığa çıkmaktadır. Heterojenlik ile ilgilenmek yalnızca okullarda değil, resmi olmayan (eğitim) kuruluşlar(ın)da da bir konudur: Gençlere açık hizmet veren birimlerde (çocuk merkezli yöntemlerle çalışan kuruluşlar), gençlik merkezlerinde, dezavantajlı koşullar nedeniyle gençlerin öznelliğinin silindiği ve kişi ve kişiliklerin çökyönlü farklılıklarının artık algılanamaz olduğu saptanabilmektedir. Durumu somutlaştırmak için, ziyaretçileri heterojen olan mezhepsel bir gençlik evinin sosyal çalışma görevlisinden alıntı yapalım. Görevli dezavantajlı yerleşim yerlerinden gelen ziyaretçilerin bir kısmı hakkında konuşuyor, birçok göçmen de bu ziyaretçilere dahil: “Onlar altyapı oluşturan yaşam deneyimlerine sahip değiller. Bu da onların kendine güvenmemesine neden oluyor ve gelecek vadeden bir şeyler bulmalarını çok zorlaştırıyor. Okulda da onlarla karşılaşılıyor ve tamamen isteksiz olduklarını görüyoruz, hatta hedefleri de yok, eğitimin önemli olduğu bilgisine de sahip değiller, bir nevi ‘yarın ne olur, kim bilir’ ve ‘zaten hiçbir şansım yok’ anlayışı egemen”.

Mağduriyet yaratan ilişkiler, farklılığın temel kategorisi olarak sınıf ilişkileri, kişiliklerin değerlendirilmesine de hizmet etmektedir; sınıfsal kökenle bağlantılandırılan özdeşlikler gündemdedir. “Kimin konuştuğu” da bu bağlamda bir rol oynamaktadır. “Normallik” (beyaz) orta katman üyeleri tarafından oluşturulduğu ve onlar tarafından değerlendirildiği süreç, “diğerleri” algısı ve nitelik orta katman üyesi olmayanların “farklı oluşu” devam edecektir.

Yalnızca tekil özneler gruplar halinde toplatılmakla kalmamaktadır, öte yandan grupların da özellikleri standartlaştırılmaktadır. Heterojen ziyaretçi gruplar söz konusu olduğunda, ortak paydalar aramanın hedeflenmediği, aksine gençlere açık hizmet veren birimlerde dahi bu heterojen gruplar için birbirinden ayrı olanaklar sunulduğu görülmektedir. Buradaki tehlike, gençlerle yürütülen okul dışı çalışmalarda da cinsiyet, etnisite ya da sınıf gibi makro etmenlerin, gençlerin günlük yaşamlarını kategorileştiren öğelere dönüşebilmesinde yatmaktadır. Bu durumda bireyler ve onların stratejileri gözden kaçabilir.

Ya Gençler?

Şimdi de yüzümüzü gençlere çevirelim. Hiyerarşileştirme süreçleri mağdurlar açısından sonuçsuz kalmaz. Okul sistemi ve çoğu kez gençlere sunulan diğer (eğitsel) olanaklar toplumun heterojenliğiyle olan ilişkisini temsil eder ve onlar her şeyden önce şunu yaparlar: Seçme. Yapılan ve sonucu neyin “değerli” ya da neyin “değersiz” olduğunun saptandığı bu “iyi” ve “kötü” öğrenci, “bir şeyler bilen” ve “hiçbir şey bilmeyen” çocuk ayrımını yalnızca az sayıda genç kendi gücüyle aşabilmektedir. Bu gençler, henüz çocuk yaşta, yetişkin olduklarında da onların eşitlenmemesine yol açan bir eşitsizlik uygulamasına maruzdurlar.

Bu olgu çokluk günlük yaşantıya egemendir, hegemonyal toplumsal söylemin öngördükleri dışında gençlerin kendi koşullarını tersine çevirmek için çok az fırsatları bulunmaktadır. Onlar isteseler de istemeseler de kendi toplumsal koşullarıyla uğraşmak zorundadır. Buna rağmen tepkiler çökyönlüdür: Öfkeden umutsuzluğa, hiyerarşinin özümsemesinden direniş stratejilerine kadar birçok farklı tepki görülmektedir. Birkaç örnek: Ayrımcı koşullara tepki olarak yorumlanabilecek kendi kendine etnisiteleştirme

“... ebeveynlerin ilkökul seçimlerini, büyük ölçüde belirli bir ilkökula devam eden çocukların ağırlıklı olarak göçmen çocukları olup olmaması sorusu belirlemektedir. Sorunun yanıtı “evet” ise, kendi çocuğunu başka bir okula kaydetmek için, taşınmadan ikamet yeri belgesini değiştirmeye kadar varan stratejilere başvurulmaktadır.”

süreçleri başgöstermektedir. Damgalanmış bir semtte yaşamak, hegemonyal söylemin yadsıdığı, ama birlikte yaşam ve birbirine kenetlenme alanları bulunabildiğinden, bu semtlerde çoğu kez damgalanmışlığa inat bir özdeşleme zemini sunmaktadır. Klikler yaşadıkları mekanın ya da semtlerindeki bir sokağın adını kendilerine vermekteler. Bu ya da bir başka semte ait olduğunu ve belki de ek olarak hangi ülkeden geldiğini (veya ebeveynlerin hangi ülkeden geldiklerini) gösteren adlar gururla üstlenilmektedir. Çoğu durumda başarıya ulaşmalar da, kendini yetkili kılma süreçleri gözlemlenebilmektedir: Örneğin aşırıya kaçan erkeksi formların sahnelenmesiyle, güç sahibi olmak için cinsiyeti kullanarak zayıf toplumsal konumlardan çıkmaya çalışıldığı görülmektedir. Öte yandan küreselleşme ve ulus-ötesiliğin çökyönlü aidiyetleri ve melez özdeşlikleri olanaklı kıldığı bilinmelidir. Erol Yıldız’ın (2011), örneğin “göçmen-sonrası” olarak adlandırdığı ve yorumladığı yaşam tasarımları da varlığını göstermektedir. İkinci ve üçüncü kuşağın ayrımcılıklarla ilişkisinde inatçı stratejiler mevcuttur. Gençlerin özetnisiteleştirmenin yanı sıra kendilerine yönelik isnatları yaratıcı bir şekilde farklı yorumlamaları söz konusudur ya da yıkıcı siyasi stratejilerle hareket etmektedirler. Arkadaş çevresine ve ailelere dayanan ulus-ötesi ilişkiler ve ebeveynlerin göç geçmişi vb., mekan ve yaşam tarzları hakkında düşünmenin yeni perspektiflerini açıyor. Böylece aidiyetler “ulus” ya da “sınıfın” darlığından sıyrılabilir. “Öznel olanaklar alanında” (Klaus Holzkamp) yaşanan bu gelişme, “şu veya bu şekilde davranabilme imkanı”, toplumsal isnatların önüne geçiyor ve gençleri bu toplumsal isnatların etkisinde tutma çabalarının garip, modası geçmiş çabalar olarak yansımaya neden oluyor. Eğitim kurumları ve diğer pedagojik kuruluşlar bu olanakları algılamalı ve hesaba katmalıdırlar, çünkü bu olanaklar gençler için büyük bir kaynak oluşturur ve bireye odaklanılmasını sağlar.

Çeviri: Die Gaste

Kaynak

Gomolla, Mechtild/Radtke, Frank-Olaf (2002): Institutionelle Diskriminierung. Die Herstellung ethnischer Differenz in der Schule. Opladen.

Holzkamp, Klaus (1983): Die Grundlegung der Psychologie. Frankfurt/Main.

Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (2012): Segregation an Grundschulen. Der Einfluss der elterlichen Schulwahl. In: http://www.svr-migration.de/content/wp-content/uploads/2012/11/Segregation_an_Grundschulen_SVR-FB_WEB.pdf

Wellgraf, Stefan (2012): Hauptschüler. Zur gesellschaftlichen Produktion von Verachtung. Bielefeld.

Yıldız, Erol (2011): Die Öffnung der Orte zur Welt und postmigrantisches Lebensentwürfe. <http://www.uni-klu.ac.at/frieden/downloads/jyildiz-artikel-postmigrantisch.pdf>

Kültürlerarası açılım, kurumların göç toplumunun gereklerine göre yönünü belirlemesini ifade eder. Asıl söz konusu olay, kamu yönetiminin her düzlemde göç toplumunun gerçeklerini algılaması ve görev tanımlama ve uygulamalarında dikkate almasıdır. Verimli ve yurttaşlara yönelik kamu yönetimi yatırıma elverişli bölge olmanın önemli bir etmenidir. Giderek karmaşıklaşan bir toplum karşısında, kamu idari birimlerinin, değişen koşullara –rekabet gücünü korumak istiyorsa– artan oranda ayak uydurması gerekmektedir.

Göçmen Sayısının Artması

Kamu Yönetimi İçin Ne Sonuçlar Doğurur?

Her resmi kurumda, resmi dairede ve sosyal hizmetlerde yabancı kültürlerden gelen kesimlerle ilişkiyi çok farklı güdüler ve koşullar belirlemektedir. Çalışanlar arasında yabancı hizmet alanlara (Fischer 2005: 27;) ve yabancı meslektaşlara (Anderson 2000: 23 ve devamı) karşı hala yaygın önyargılar beslenmektedir ve öfke duyulmaktadır. Bunları çalışanların korkularıyla birlikte görmek gerekir. Örneğin, göç ile ilgili olası ek iş yapma endişesi, o ana kadar yerine getirilen görevin yeterince kabul görmediği duygusu (Fischer 2005; 27) ya da yabancı hizmet alanlarla başa çıkamama (Anderson 2000: 12 ve dev.) vb. korkular.

Şu ana kadarki hizmetiçi eğitim olanakları, göç kökenli hizmet alanlarla ilgilenme gerekliliğinden doğan görevleri yerine getirecek çalışanları hazırlamaya yetmemektedir (Hinz-Rommel 1995: 9 ve dev.). Geçmişte bu görevler çoğu kez dilsel bilginin ya da ülke bilgisinin aktarımıyla yetinmiştir. Öte yandan hizmetiçi eğitim olanakları çalışanların bir bölümünde kuşkuyla karşılanıyor. Alman resmi makamlarına gelen yabancı hizmet alanlar kurumsal yapılarla belirli görevler yüklemektedir. Temel noktalardan biri göçmenlere danışmanlık hizmeti alanlarında yeterli olanaklar sunulmamasıdır. Göçmenler buna özel bir kullanıcı davranışıyla karşılık vermektedir. Taşındıkları dışsal ve psikolojik yüke bakıldığında, çok az sayıda göçmen danışmanlık hizmetlerinden yararlanıyor. Onların oranı, koruyucu kuruluşlardan farklı olarak (Gaitanides 1999: 41.), yalnızca, “İngiliz uzman Dominelli’nin sosyal çalışmalarını o ‘yönetim kanalı’ olarak adlandırdığı hizmet ve kurumlarda ortalamanın üstündedir... – çocuk mahkemelerinde yardım, sokak çalışması, kadınlara sığınma evleri sağlamak vb”. Buna kıyasla göçmenlerin koruyucu hizmet verilen birimlere pek sık uğramadıkları görülmektedir. Kültürlerarası açılım konusu bağlamında, “sosyal çalışmaların ‘son duraklarında’ göçmenlerin ortalamanın üstünde seyreden oranları... bu alanların kültürlerarası açılımının bir sonucu olmaktan çok, önlem amaçlı çalışmaların başarısızlığını belgelemektedir” (Gaitanides 2006; 24).

O halde toplamda danışmanlık ve yardım olanaklarına artan oranda gereksinim duyulmaktadır (Kirchner o.J.).

Resmi Kurumlar ve Bunlarla İletişim Hangi Özelliğe Sahiptir?

Resmi kurumlarla iletişim, bu iletişimin temel yapısında yatan farklı zorunluluklarla karakterize olmaktadır. İlk etapta karar vermeye odaklıdır (Riehle & Seifert 2001: 15), şu anlamda ki, iletişimin sonlandırılması, görevi itibarıyla son kararı verme yetkisine sahip olan resmi kurum görevlisinin kararına bağlı. Bu, iletişimin iyi ya da kötü gerçekleşmek zorunda olduğunu ifade eder, çünkü hizmet alan karar verilmesini beklemektedir. (agy.) Öte yandan, bir işlevi yerine getiren görevli ve bu işlevden yararlanan yurttaş arasında somut görev dağılımından kaynaklanan asimetrik, eşit olmayan bir ilişki mevcuttur (Sprung 2002; 132). İlişki, kısmen dışsal parametrelerce önceden belirlendiğinden daha da sıkışmış bir ilişki olmaktadır: O, “resmi kurumun yapısı ve görev tanımlaması aracılığıyla önceden belirlenmiştir” (agy.); öte yandan söz konusu ilişki içeriksel ve yapısal yönden her koşulda yasal olarak düzenlenmiştir (Riehle & Seifert 2001; 16). Bu dışsal parametreler idari kurumların sadece özel değil, toplumsal bir işlevi olduğu olgusuna dayanır (agy.).

Rahatsızlıkların ana kaynağı, elbette etkileşime giren kişilerin temelden farklı hareket tarzlarının çarpışmasında yatmaktadır. Bu, bir yandan “nesnel ve duygusal yönden tarafsız olan bir iletişimin temel biçimidir” (Riehle ve Zeng

Çeviri: Die Gaste

1998: 22) ve idari kurum çalışanları açısından bu biçimin geçerli olduğu söylenebilir. Bu kişisel olmayan normun (Riehle & Seifert 2001: 16; Sprung 2002: 132) kırılma noktası, hizmet alanların varoluşsal endişesi ve özel konularına daha kişisel bir tutumla yaklaşılması beklentisidir. Alman olmayan toplumsal grupların kamu yönetiminin hizmet bürolarına erişimi hala sorun olmayı sürdürüyor. Hizmet alan, başvuru sahibi vb. olarak göçmenlerin sayısal olarak çok olduğu yerlerde de genellikle anlaşmada sorunlar, zaman kaybı ve çatışmalar yaşanıyor. Bu sorunlar ve engeller dilsel iletişim sorunlarına dayanmamaktadır. Göçmenlerin kültürel arkaplanı ve özel toplumsal ve yasal konuları hakkında genel olarak yeterli bilgi sahibi olunamaması varolan çatışmaların nedenidir. Göçmenler tarafında ise, eşige geçme korkusu var ve yerel kamusal birimlerin sunduğu hizmetler hakkındaki bilgileri eksik.

Kültürlerarası açılım, göçmenlerin erişim engellerini olabildiğince azaltan ürün, yapı ve süreçleri gerektirir. Kamusal hizmetlerin büyük bölümünü, örneğin günlük yaşam için gerekli asgari gereksinimleri, yerel kamusal hizmetler karşılamaktadır. Bu olanakların gerçekten yurttaşlara ulaşması, ona odaklanan ve yurttaş dostu kamu idari kurumlarının hedefidir ve büyük ölçüde yerel kamusal entegrasyon yönetimi açısından bir başarı etmenidir.

Kültürlerarası açılım tasarısından beklenen, kamu idaresinin göç nedeniyle değişen toplumun gereklerine ayak uydurması ve azınlıkların kamu idaresinin sunduğu olanaklara ve hizmetlere erişimini kolaylaştırmasıdır. Çünkü “devletin sivil toplumun günlük yaşam dünyasındaki temsilcisi” (Meyer 2002: 40) olarak kamusal idareler, göç kökenli insanların toplumun –işveren veya hizmet sunan– ana kurumlarıyla temasa geçtikleri belirleyici mekanlardır. Bu nedenle kamu idaresinin kültürlerarası açılımı şu temel hedeflere sahiptir (Schröer 2007):

Fırsat eşitliği: Anayasanın eşit davranma ve adalet öndoğrularını korumak kamusal hizmetlere eşit erişimi ve de tüm yurttaşların katılım ve birlikte şekillendirme olanaklarını gerekli kılar.

Çeşitliliğin kabul görmesi: Özellikle çeşitliliği kabul eden ve ona değer veren ve de açık ve önyargısız bir ortam oluşmasına katkı sunan bir temel tutumun ve özanlayışın gelişmesi önem kazanmaktadır. Bu özanlayış, sonradan göç kökenli insanlarla ilişkide kültürlerarasılığın hassas bir tutumda yansısını bulabilmelidir.

Erişim engellerinin kaldırılması: Göç kökenli yurttaşlar tarafında erişim engelleri şunlar olabilir: Olanaklar ve kamusal idarelerin davranışı hakkında yetersiz bilgi, dilsel zorluklar, iletişimin farklı tarzlarda olması, yapısal ayrımcılık, kültürün etkisi altında kalan yorumlama biçimleri, bürokratik çalışma tarzı.

- Resmi kurumlar tarafında erişim engelleri şunlar olabilir: Klişeler, sosyo-kültürel yönden kabul etme yetersizliği, yabancılardan korkma, onların kültürü ve yaşam tarzı hakkında yeterli bilgi sahibi olmama, aşırı yük duygusu ve yeterli donanımını yitirme korkusu, alışılmış bilgi ve eylem rutinlerine takılıp kalma.

Potansiyellere değer göstermek ve potansiyelleri kullanmak: Kabul etmek ve tanımakla ve de erişim engellerinin kaldırılmasıyla, eksiklere odaklanmaktan vazgeçerek varolan kaynaklara yönelmek anlamında, göçmenlere yönelik bir bakış açısı değişikliğine gidilmelidir.

Kamu idareleri kültürlerarası açılım yoluyla yeni kaynaklara ulaşır ve verimlilik düzeyini güvence altına alır. Kültürlerarası açılım, burada, gerek kamu idaresinde yaratılan dışsal etkide, gerekse de resmi kurumların iç yapılanışında varlığını gösterir. Onun olumlu etkisi, dışsal ve

Kamu Yönetiminin Kültürlerarası Açılımı

Dr. Faraj REMMO

içseldir (Tepecik 2010).

Dışsal etkiler: Kamu idarelerinin davranışı göçmenler için şeffaflaşır ve böylece erişilebilirliği kolaylaşır. Kültürlerarası açılım süreçleri halka yakınlığın ifadesidir. Öte yandan göç kökenli insanlar tarafından devlet mercilerinde bir görevin yerine getirilmesi, bir yandan göçmenlerin toplumun bir parçası olarak tanınmasını, diğer yanda toplumsal normalliği (Tepecik 2010) gösterir.

İçsel etkiler: Göç kökenli çalışanların anlayışları üzerinden kamu idaresi için mesleki yaşamda önemi giderek artan yeni becerilere ulaşılır. Göç kökenli çalışanların anlayışlarına dayanan olumlu içsel etkiler, çok çeşitli bakış açılarının dikkate alınmasıyla çalışma süreçlerinde daha gelişmiş bir yaratıcılık ve yenilikçilik yaşanması, kültürlerarası deneyimlerin ve yeterliklerin kullanılması ve de artan oranda uluslararası ilişkiler ve farklı kültürel çevrelerce etkilenen çokdilliliğin iş yaşantısında bir kaynak olarak kullanılmasındır.

Yukarıda belirtildiği gibi, kültürlerarası açılımın büyük bir bölümünü belediyeler üstleniyor, çünkü entegrasyon ilk olarak bu ortamlarda gerçekleşiyor – beldelerde, semtlerde, çevrede, yerel kamu idarelerinde. Amaç, her şeyden önce kamusal hizmetlere erişimde engellerin kaldırılmasıdır. Birçok belediye çoktan başarılı toplu tasarılar hazırlamış ya da tekil projeler uygulamıştır. Ancak çeşitliliği gerektirdiği gibi ele almak ve entegrasyonu ileri taşımak, salt belediyenin değil, devlet düzeyinde bir görevdir. Devlet, diğer kurumlar için bir örnek model işlevi görüyor. Devlet idaresinin kültürlerarası açılım ve reform koşullarını hızlandırmak için –özellikle toplumsal entegrasyonun kilit alanlarında– uygun çerçeve koşulları yaratması gerekli: Okul, yüksek okul, emniyet, adalet ve sosyal işler. Burada uzun vadeli gelişim süreçleri söz konusu olduğundan, bunlar tüm örgütlenme ve sıradüzeni alanlarında gerçekleşmeli: İnsan kaynakları (personel kazanımı ve gelişimi), organizasyonun geliştirilmesi, kalite geliştirme ve de bilgilendirme ve kamuoyu çalışmaları alanıda.

Kültürlerarası açılımı göçmen örgütlenmeleri içerisinde, örneğin camilerde, kültür derneklerinde ve spor kulüplerinde vb. gözlemek ve desteklemek ilginç olurdu.

Kaynaklar:

Anderson, Philip 2000: Interkulturelle Kompetenz und die Öffnung der sozialen Dienste – Eine Studie des Sozialreferates der Landeshauptstadt München. München: Sozialreferat der Stadt.

Fischer, Veronika 2005: Gesellschaftliche Rahmenbedingungen für die Entwicklung migrationsbedingter Qualifikationserfordernisse. In: Veronika Fischer, Monika Springer & Ioanna Zacharakı (Hrsg.): Interkulturelle Kompetenz. Fortbildung – Transfer – Organisationsentwicklung. Schwalbach: Wochenschau Verlag, S. 11-30.

Gaitanides, Stefan 1999: Zugangsbarrieren von MigrantInnen zu den sozialen und psychosozialen Diensten und Strategien der interkulturellen Öffnung. IZA, Vol. 3/4, S. 41-45.

Gaitanides, Stefan 2006: Interkulturelle Öffnung der sozialen Dienste – Visionen und Stolpersteine. In: DRK, S. 24-38.

Hinz-Rommel, Wolfgang 1995: Kompetenz und Öffnung – Die Debatte um interkulturelle Öffnung im Kontext. In: Barwig & Hinz-Rommel, S. 9-22.

Meyer, Thomas: Grußwort, in: Interkulturelle Öffnung in der Verwaltung – Zuwanderungsland Deutschland in der Praxis. Dokumentation der Fachtagung der Friedrich-Ebert-Stiftung vom 23. / 24.05.2002, S. 40

Riehle, Eckart & M. Zeng 1998: Kommunikation und Kommunikationsprobleme zwischen Migranten und Verwaltung in Thüringen. Erfurt. Riehle, Eckart & Michael Seifert 2001: Stolpersteine interkultureller Verwaltungskommunikation. In: Riehle, S. 11-35.

Schröer, Dr. Hubertus 2007: Interkulturelle Öffnung, Gesprächskreis Migration und Integration,

Sprung, Annette 2002: Interkulturalität – eine pädagogische Irritation? Pluralisierung und Differenz als Herausforderung für die Weiterbildung. Frankfurt u.a.: Peter Lang.

Tepecik, Dr. Ebru: Integrationspolitische Aspekte der interkulturellen Öffnung, Vortrag im Rahmen des Symposiums „Interkulturelle Öffnung der Bundesverwaltung“ am 26.10.2010 im BAMF.

Gezi ... Mizah ... John Lennon

İmdat ULUSOY Carl von Ossietzky Üniversitesi/Oldenburg

“İstanbul’un artık dünya çapında görülmeye değer bir yeri daha var” diyor Kanadalı bir profesör ve ekliyor: “Bakın Ağustos’un ortasında, belki de bu kentin en serin yerlerinden birisi olan Gezi Parkı’ndayız. Ne kadar serin ve esintili bir yer... Biz şanslıyız, bugün park herkese açık, kapatma falan yok. Yazın ortasında parkı görmeye gelen yerli ve yabancı onlarca turist veya ziyaretçiden birisi de o. Gerçekten efil efil esen bu parkın havası sanki onu daha fazla ve başka şeyler de anlatmaya teşvik eder bir kıvamda. O da bunu sezmiş gibi ve kafasındaki birkaç önemli düşüncüyü bizimle de mutlaka paylaşmak istercesine birkaç küçük sorudan sonra başlıyor kısaca anlatmaya: “Ekonomik yönden hep olumlu düzeyde olduğu söylenen Türkiye’de bu olayların başlaması doğrusu başta fazla ilgimi çekmedi. Ama daha sonraki yaratıcı eylemler türleri ve duvarlardaki, pankartlardaki zekice ve mizahi sözler hem dikkatimi hem de ilgimi çekti.” Eylemin sanatçı ve aydınlarca da desteklenerek daha kitlesel olmaya başlamasını ilginç bulan bu öğretim üyesi, asıl dikkatini çeken şeyi ise şöyle açıklıyor: “Eylemlerle ilgili haber ve resimleri tararken bir dergide yer alan bir göstericinin elinde tuttuğu bir söz gözüme çarptı. John Lennon’a ait bir söz: ‘Nasıl baş edeceklerini bilmedikleri tek şey şiddet dışı eylemler ve mizahtır!’ İşte bu sözü okuduktan sonra artık günlük tutar gibi olayları her gün izlemeye başladım ve İstanbul’u bir kez de bu parkıyla ve bu yönüyle görmeyi kafaya koydum...” Yanındaki ressam dostu da onu doğrular bir şekilde, “Evet, bu doğru. Bu eylemlerin tüm dünyada hızlı bir şekilde çok sempati yaratıp destek bulmasını ben de bu iki faktörün bu eylemlerde çok başarılı kullanılmasına bağlıyorum. Eylemlerin hem kitlesel oluşu hem de çok yaratıcı ve zekice eylemler türlerinin olması... Ve tabii ki bir de mizah dolu sloganlar ve sözler, hem de zekice” diyerek tamamıyor Gezi Parkı’nın Ağustos ortasındaki Kanadalı ressam ziyaretçisi...

Sadece onların değil daha binlerce insanı etkileyen ve adeta bir yaşam ve mücadele anlayışının felsefesini ortaya koyan bu sözün özgün bir alıntısını yapmak daha yararlı olacaktır mutlaka. Ne diyordu The Beatles isimli müzik grubunun üyesi şarkıcı John Lennon: “Olay şiddet kullanımına dönüşmeye başladığı zaman, sistemin oyununa geliyorsunuz demektir. Yerleşik düzen sizi kavgaya sokmak için kızdırmaya çalışacak, sakalınızı çekecek, yüzünüze fiske atacaktır. Çünkü, siz bir kere şiddete başvurduktan sonra sizinle nasıl baş edeceklerini bilirler. Nasıl baş edeceklerini bilmedikleri tek şey şiddet dışı eylemler ve mizahtır”.

Gezi Parkı eylemleri bir milat...

Çok konuşuldu, tartışıldı ve hala devam ediyor ve bu daha da devam edecek.

Çünkü toplumun geldiği nokta bir dönüm noktası artık. Çünkü bundan etkilenmeyen kimse yok: İktidardakilerden, üzerlerine adeta ölü toprağı serpilmiş en sıradan insanlara kadar. Ülkenin her yerindeki özellikle gençlik kesiminden ta Brezilya’da, “Evet, artık aşk bitti, şimdi burası da Türkiye” diyerek Gezi Parkı eylemlerini işaret eden ve bundan ilham alarak sokağa dökülen yüz binlerce Brezilyalı genç de etkilendi.

Bu hala artçıları süren yüksek şiddetle bir deprem gibi ileride de zaman zaman ortaya çıkacak. Zaten derinden derinden sürüyor da hala. Çünkü bu fenomen buna karşı çıkanlara da ve destekleyenlere de bir gerçeği öğretti ve öğretmeye de devam ediyor: Artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacak!

Yazının konusu mizah olduğundan buna tekrar değinmek gerekir. Müteadeyin gerçekten de mizahtan hiç anlamadığı eylemler sırasında hemen görüldü. En çarpıcı örneği, eylemcileri karalamak, aşağılamak için yüksek maaşlı danışmanlar tarafından alelacele bulunan “Çapulcular” sözcüğü eylemlerin en sevilen kavramı oldu ve eylemciler bunu hemen sahiplenip kullandıkları karşı bir silah haline getirdiler. Neden veya nasıl? Çünkü içine mizah doldurup karşılık verdiler. Hem de anında! Bu bir zeka ve yaratıcılık ürünüdür! Eylemler süresince şarkılara, sloganlara ilham kaynağı oldu ve tam ters tepti. Bu kelimeyi bulduklarına bile pişman oldular adeta.

İşte bu eylemlerin sadece Taksim, İstanbul veya ülke sınırları içinde değil, tüm dünyada sempati yaratmasının nedenlerinden birisi bu oldu: Mizahın gücü!

Mizah tarih boyunca da her toplumda görevdedir. Özellikle baskı ve yasaklarla toplumu diktatörce yönetmeye kalkanlara karşı sanat ve edebiyat alanında ilk başkaldırı mizahla başlamıştır her zaman. Bazen bir halk fıkrasında, bazen bir masalda, bilmede veya öyküde hınzırca, komik, ama etkileyici, uyarıcı ve öğretici.

Mizah temel olarak çelişkileri eleştirir. Onları gülünç hale getirir veya var olan gülünç durumları ortaya koyar. Yüzyıllar boyunca mizah, kendi yöntemleri ve dinamikleriyle baskı ve yıldırmalara karşı koymuştur. Bu bazen bir tiyatro, bazen yazılı eserlerle, bazen de sinema ve hele hele ülkemizde yaygın ve köklü bir geleneği olan karikatür olarak karşımıza çıkmıştır.

12 Eylül fırtınası sonrasında bir yaprak bile kıpırdamazken, cezaevlerindeki direnişlerden başka ilk başkaldırı doğasına uygun olarak mizahla ve onun sivri ucu olan karikatürlerle kendini gösterdi. Cunta başlarına ilk kafa tutanlardan birisi de yine bir mizah ustasıydı. Bu, elinde dilekçe kahvelerde ve sokakta aydın ve sanatçılardan imza toplayarak gidüş dur demek isteyen Aziz Nesin’den başkası değildi.

Gezi Parkı eylemlerinden sonra da

topyekün halde mücadeleye katılanlar yine köklü geleneğe sahip olan mizah ve karikatür dergileri oldu. Halktan, haklıdan ve ezilenden yana olan mizahın karşısına ise, kadim zamanların saray soytarılarının yaptığı çakma mizahın benzeri, günümüzdeki türevleri ortaya çıktı. İktidarı pohpohlayan ona hizmet anlayışı ile apolitikleştirilmiş bir komikçilik haline dönüştü, kendileri de sözde sanatları da.

Anadolu’da geçmişte örneğin Nasrettin Hoca döneminin zalimlerinden Timur’a mizahla karşı koymuştur. Aynı şekilde Bektaş, Bekri Mustafa, Karagöz-Hacivat gibi daha nice mizah ustaları halkı susturmaya çalışan, ezen ve baskı uygulayan baştaki yöneticilere karşı hep mizah silahıyla karşı gelmişlerdir.

Pohpohlanmaktan hoşlanan siyasi iktidar eleştirilmeyi, küçük düşürülmeyi ima yoluyla bile olsa istemez, bundan hoşlanmaz. Çünkü bu, sahip olduğu gücünü sarımsabilir, itibarını zedeleyip karizmasını çizebilir. Bireyin ve toplumun hayatındaki olumsuzluklar onun umurunda bile değildir. Tıpkı bir zamanlar bir Fransız kraliçesinin keşfettiği gibi: Ekmek yoksa pasta vardır!

İşte mizah yüzyıllar boyunca böylesi bakış anlayışlarına karşı kendi dinamikleri ve yöntemleriyle mücadele etmiş ve kitlelere de ilham vermiştir. Çünkü mizah insanların bakmasına, görmesine yardımcı olur. Bu bazen tiyatro, bazen sinema ve bazen de karikatür vb. olarak karşımıza çıkar. Mizaha düşman olanlar onun bu özelliğine katlanamazlar ve hemen yasaklamaya, cezalandırmaya çalışırlar.

Bir zamanlar başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı yapmış, ‘Çoban Süllü’ lakaplı S. Demirel bile, “Bir ülkede siyasi mizahın geldiği yer, o toplumun gelişmişlik düzeyini gösterir!” diyerek hem mizahın önemine değinmiş hem de kendisinin bile bundan çok şey öğrendiğini itiraf etmiştir.

Gezi eylemleri sonrasında sadece iktidardakilerin değil daha nice aydın, yazar ve sanatçıların da bu eylemlerdeki mizahın boyutunu ve içeriğini anlayamadıklarını hep birlikte canlı örneklerle gördük. Haziran ayında bir televizyon programındaki açık oturumda uzman kişi olarak davet edilen gazeteci, öğretim üyesi, aydın ve yazarlar Gezi Parkı eylemlerini değerlendiriyorlar. Destekleyenler de var, karşı çıkanlar da. Bunlardan birisi de kıdemli ve tanınmış yazar Alev Alatl: “Bir kere önce şunu diyeyim. Ben bu eylemlere karşıyım. Bu konuya tekrar değineceğim, fakat ben önce bir yazar olarak bu eyleme katılan gençlerin kullandıkları dille ilgili olarak şunu söylemek istiyorum: Bir kere Türkçeleri çok bozuk, çok kötü bir Türkçe kullanıyorlar...”

Politikacılar işlerine de gelmediği için Gezi Parkı’ndaki yaratılan mizahı anlamamış olabilirler. Ama kendisinin Türkçe ve

yazarlık konusunda dokunulmazlığı olduğunu ima edercesine iddialı olan A. Alatl da ne yazık ki mizah konusunda gençlerin ne kadar gerisinde kaldığını, mizah dersinden sınıfta kaldığını kendi eliyle ortaya koyuverdi.

Gezi Parkı mizahında gençler, gerek kendi konularına göre yani genç olmanın dolaylı yarattıkları gençlik jargonu ile gerekse kelime oyunları kullanarak mizahi anlamda birçok yaratıcı kelimeler ve kavramlar buldular: “Kahrolsun bağız şeyler! Diren la Angara! Yassah ne la? vb.”

Bu ve buna benzer daha onlarca, içi mizah dolu yaratıcı sözleri anlamakta zorlanan daha nice aydın ve yazarlar, bunu anlamak yerine kötümek için ellerine aldıkları, bu gençlerin Türkçelerini düzeltme merceğiyle kendilerini ne kadar gülünç duruma düşürdüklerinin bile farkında olmayacak kadar aymazlık ve kibir içinde olduklarını ne yazık ki göremediler.

Bu nevi şahsına münhasır ve de kendisini konusunda otorite gibi gören kibirli ve de kıdemli yazarımız televizyondaki o konuşmasını öyle bir sonlandırdı ki hem açık oturumdaki katılımcıları hem de televizyon başındaki izleyicileri de çok şaşırttı. Söyledikleri hem inanılmaz hem çelişkili hem de önceki halini affettirici (!) bir tarzdaydı. A. Alatl’ın son sözleri: “... Fakat son olarak şunu da söyleyeyim. Bu gençlerin bu eylemler sırasında gerek yazılı gerek sözlü, yani sloganlar, resimler, pankartlardaki yazdıkları yazılar ve sözler ve şarkılarla ortaya koydukları öyle bir mizah anlayışı var ki, ben diyorum ki, bundan sonra kolay kolay hiç kimse bu mizahın üstüne ne çıkabilir ne de buna cesaret edebilir...”

Aslında daha başka hiçbir yoruma gerek yok, bu söz her şeyi çok iyi anlatıyor.

Gezi fenomeninin etkilemediği bir yer ve yaşam alanı yok adeta. Sadece ülkenin en tepesinde olup da dersini alan/alamayan yöneticiler değil, sokaktaki sıradan insanlardan ta Brezilya sokaklarındaki gençlere kadar hemen herkes de verilen bu evrensel mesajı almakla kalmadı; aynı zamanda doğanın bir parçası ormanları oluşturan ağaçların ve bitkilerin en yakın dostları hayvanlar bile bir mesaj aldılar. Bakın La Fontain’in fablindeki ünlü kargalara kadar ulaşmış Gezi’nin bu mesajı...

Yine birgün ağzında peynirle daldayken karga, kurnaz tilki hemen ortaya çıkar ve karganın ağzındaki peyniri düşürüp kapmak için başlar dalkavukluğa. O güzel sesiyle kargadan bir şarkı söylemesini isteyince, karga “Hay hay! Derhal” diye karşılık verirken bir ayağı ile de peyniri konduğu dalın üzerine, yanı başına özenle koyar ve bir şarkı söyler. Sesi ormanda yankılanır, ama peynir ağzından düşmeyince tilki şaşkına dönerek: “Bu ne demek oluyor şimdi?”. Karga ünlü tarihsel cevabı yapıştırır: “Hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacak, tilki kardeş!”

diyerek onunla dalga geçer. Kurnaz tilki hala durumun farkında değildir ve kargayı küçümsemeye ve aşağılamaya devam eder: "Bu ne demek şimdi? Neler zirvalıyorsun sen?" deyince karga ekler: "Gezi Parkı diye bir şey duydun mu tilki kardeş?" diye sorunca, tilkide şafak atmıştır ama çak-

tırmamaya çalışarak, "Eee, n'olmuş?" diye karşılık verince karga, "Şey, biz geçen hafta Gezi Parkı diye bir yere uğramıştık da..." derken, o daha sözünü tamamlamadan, tilki öfkeli ve şaşkın etrafına bakınarak, "Sizi pis kargalar sizi, demek o çapulculara siz de katıldınız!" diye avucunu yalayıp, "Benim

artık yeni numaralar keşfetmem gerecek..." diye mırıldanarak oradan hızla sıvışır... Gezi... Gezi Parkı günümüzde bir dönüm noktası artık...

Aynı zamanda evrensel bir mesaj: Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak! Bertol Brecht'in yıllar önce söylediği

bir söz: "Mizahın olmadığı yerde yaşamak çok zor ve sıkıcıdır. Her şeyin mizaha dönüştüğü yerde ise yaşamak olanaksızdır."

Görmemize, gülmemize yardım eden mizah ustalarına, yaratıcılarına ve Gezi Direnişi'ni mizahla renklendiren, yaratıcı kılanlara bin selam ...

Demokrasiden Umut Kesmemek

Nihat ERCAN

Adı ne olursa olsun, toplumlar kendi yapılarına en uygun rejimle yönetilirler. Kuramsal olarak yönetsel kavramlar ne derece ideal olarak tanımlansa da, kapsam, anlam ve içerik olarak uygulamada toplumların yapısal/sınıfsal güç dengeleri belirleyici işlev görmektedir. Yönetim biçimleri içinde demokrasi, "kötülerin iyisi" olarak nitelense de insanlık daha iyisini bulamadığından onun içeriğini toplumların tarihsel/sınıfsal gelişimin olanak verdiği ölçülerde geliştirerek; doğrudan, temsili, çoğulcu ve katılımcı kavramlarıyla nitelenen evrimleşme sürecine girmiştir. Bu anlamda demokrasi ucu açık bir uğraş/savaşım süreci olarak toplumları oluşturan bireylerin/insanların karşılıklı etkileşim eyleminin bütünsel adıdır.

Almanya'da genel seçimler yapıldı, politik erk iki partili bir koalisyon kurulması yönünde gerçekleşecek. Geniş temsil açısından olumlu olan ancak karar almada dengeleyici kısıtli işlerliğe olanak veren büyük koalisyonlar durağanlık aşaması olarak gerçekleşmektedir çağdaş demokrasilerde. Bazı önemli temel sorunların çözülmesinde koşulların zorlamasıyla yol alınabilir. Özellikle, koalisyonun kurulma sözleşmesinde bu önemli konular çetin tartışmalardan sonra bir uzlaşma/anlaşma belgesi olarak yürütme organının temel uygulama alanını oluşturur. Bu uzlaşma belgesinde, her parti kendi seçim bildirgesine koyduğu konuların en önemlilerinin girmesine çalışır. Parti bildirgelerindeki konuların önem derecesiniyse, diğer ülke gerçekleri ve güçler dengesi ölçüsünde katılımcı parti kümelerinin, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) baskıları belirler. Almanya'da kültürel azınlıklar STK'ların bir bölümü olarak son dönemlerde epeyce etkin olmaktadır.

Politik alanda ve partiler çevreninde kültürel azınlıkların yeri ve önemi, onların nicel ve nitel durumlarına ve gösterdikleri etkinliklere bağlıdır. Kültürel azınlıkların sorunları onların güçleri oranında parti programlarına, bildirgelerine yansır. Oyun ne ise gücün de odur sonuçta. Al-

man vatandaşlığının önü açıldıktan sonra kültürel azınlıkların etkinlik alanı oyları oranında yansımaya başladı partilerin belgelerine ve politikalarına. Türk kültürel azınlığı bu genel seçimlerde on bir milletvekiliyle dolaylı temsil buldu Federal Parlamento'da. Bu vekiller doğrudan değil dolaylı olarak Türk toplumunu da bir ölçüde temsil ediyorlar. Türk toplumunun oyları partilerin genel yararı yanında özel olarak bu vekillere de yarıyor. Dolaylı entegre bir karşılıklı belirleme ve etkileşmeden söz edebiliriz burada.

Almanya'daki kültürel azınlıklar arasında Türkler hem nicel ve hemde nitel yönden ön saflardadır. On yıllardır bu azınlığın örgütlü kesimleri, kendi toplumları bakımından önemli buldukları ve mutlaka çözümlenmesini istedikleri konuları/sorunları belirlemişlerdir. Bunlar arasında öne çıkanlar: Kültürel /inançsal kimliklerinin tanınması, anadillerinin öğretilmesi, çifte vatandaşlık hakkının tanınması, eğitim/meslek ve iş ediniminde fırsat eşitliğidir. Bu konular partilerin ideolojik yaklaşımları oranında programlarına alınıyor, erke gelinirse uygulanması sözü veriliyor, ancak bugüne değin anayasal/yasal, ekonomik/finansal olarak politik kararlar alınarak, köklü bir çözümleme çabası gösterilmiyor. Göstermelik, günü kurtarmaya yönelik yarım yüzyıllık bir deneyim, zaman zaman umutsuzluk ortamlarının oluşmasına neden oluyor, insanların demokratik yollardan çözüm arama umutlarını yok ediyor. Katılımcı demokrasinin iyi işlemediğinin göstergesidir böyle bir gelişme, ya da gelişmeme. Politik partilerin ve bir bütün olarak politik toplumsal katmanın bunun ayırına varması, sürekli böyle oyalama taktikleriyle bir yere varılamayacağını görmesi gerekir. Özellikle genç insanların, yetersiz eğitim almaları, meslek edinmemeleri ve yeterli kazanç getirecek bir çalışma yaşamına atılamamaları, onların geleceğe umutla bakmalarına engel olacak, enerjileri olumlu, kendilerine ve topluma yararlı biçimde kullanmaları yerine, olumsuz zararlı gelişmelere temel hazırlayacaktır. Böyle bir

durumdan ne politik kesimler, ne kültürel azınlıklar, ne de bu genç insanlar hoşnutluk duyacaklardır.

Yarım yüzyıllık uyum politikaları/politikasızlıkları temel konularda kalıcı etkin çözümler üretememiştir. Yüzeysel, yarım yamalak yaklaşımlarla göstermelik "Zirve", "Hoşgeldin" "Büyük Entegrasyon!" projeleriyle oyalanma yerine, çok kolay uygulanabilir kimi öneriler gerçekleşsin yeter de artar bile. "Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz" deyişimiz uyarınca demokrasiden umutvar olarak öne çıkan önerileri sıralayalım ve politik erkin bunları gerçekleştirme çabasına girdiğini varsayalım:

"Çifte vatandaşlık hakkı veriliyor, kültürel kimlikler, dinsel inançlar tanınıyor, anadil öğrenimi yeterli oranda sağlanıyor, Almanca öğrenimi çocuk yuvalarından başlayarak yetkinleştiriliyor, diplomalı diplomasız tüm gençlere uygun meslek edinme yerleri açılıyor ve meslekli mesleksiz tüm gençlere yeterli düzeyde gelir getirecek bir iş gösteriliyor, toplumsal huzuru sağlayacak, ayrımcılığı, ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını engelleyecek yasal, hukuksal önkoşullar gerçekleştiriliyor."

Politik erk büyük koalisyon hükümeti olarak bunları kolaylıkla gerçekleştirebilir. Üstelik muhalefet partileri de onlara destek olur, ulusal düzeyde bir uzlaşmayla çağdaş demokratik " Alman mucizesi" gerçekleşir. Bunu gerçekleştirecek, düşünsel, bilimsel, ekonomik/finansal, altyapı, toplumsal kültürel birikim zaten var bu ülkede. Politik istenç, kararlı, cesaretli bir adım atсын, eyleme geçsin yeterli. Olamaz mı tüm bunlar? Bu düş gerçekleştiremez mi? Yoksa bu düşü gerçekleştirmek için önce politik sınıfın uyanması mı gerekecektir. Haydi hep birlikte demokrasiden umut var olarak avazımız çıktığı kadar bağıralım: Uyan Ey Almanya Politik Sınıfı Uyan!!!

Hamburg, Ekim 2013

Sempozyum 2009 Kitabı
Ocak 2010, 164 Sayfa, 14x23 cm
ISBN 978-3-9813430-07

"Son derschule/Förderschule Sorunu ve Göçmen Toplumu Paneli" Kitabı
Ekim 2011, 96 Sayfa, 14x23 cm
ISBN 978-3-9813430-14

Sempozyum 2010 Kitabı
Ekim 2012, 228 Sayfa, 14x23 cm
ISBN 978-3-9813430-38

Sempozyum 2011 Kitabı
Haz. 2013, 228 Sayfa, 14x23 cm
ISBN 978-3-9813430-45

Sempozyum 2012 Kitabı
Ekim 2013, 136 Sayfa, 14x23 cm
ISBN 978-3-9813430-52

“Eğitim” Yoluyla Demokrasisizleştirme¹

PD Dr. Eva BORST Mainz Üniversitesi

Eğitim yoluyla toplumun demokrasisizleştirilmesinin hızlandırıldığını iddia etmek alay etmek gibi görünebilir, nitekim eğitimden beklenen tam tersi etkiyi yaratmaktadır. Demokrasi ve eğitim kökenleri itibarıyla birbirine bağlıdır. Eğitim kavramı olgunluğu ve otoriter yapıları saptama ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına özerk bir şekilde karşı çıkma yeteneğine yoğunlaşır. Olgunluk gerçek yaşam ve iş koşullarıyla daima eleştirel bir ilişkiye geçilmesini gerektirir. Bu, eğitimin, özgürlük boyutları sürekli sorgulanması gereken verili koşulların karşıtı olduğunu ifade eder.

Özne eğitim aracılığıyla kendi özünü bulma ve dünyayla olabildiğince ayırtılandırılmış bir biçimde ilgilenme olanağı kazanır. Bu son derece ilkesel anlamıyla yaşayan demokrasi, kendi çıkarlarını özgüvenle savunmak ve azınlıklar ve de ayrımcılık gören gruplarla dayanışmaya girmek üzere eğitimi insani eyleme taşıyan girişimci insanlara gereksinim duyar. Siyaset, egemenliğin sahibine, yani bizlere ortak karar verme hakkımızı güçlendirme olanağı sunan koşulların yaratıcısı bir demokrasinin gelişiminden sorumludur. Siyaset demokrasinin biçimsel çerçevesini, birbirini karşılıklı şartlandıran özgürlük ve adaleti temin etmek üzere yapılandırılmalıdır ve siyaset, hangi tarzda gerçekleşiyor olursa olsun kamuoyu tartışmalarının demokratik birlikteliğin gerçekleşmesinde yapılandırıcı nitelik taşıdığı kabul etmek zorundadır. Bu kırılma denge kontrolden çıktığında, bu, tek başına salt toplumsal demokrasinin tehlikeye girmesi değildir, aynı zamanda toplumsal barışı da kalıcı olarak tehdit etmektedir. Siyasetin görevi kısmi çıkarları reddetmek ve eleştirel itirazlara açık olmaktır. Nitekim özgürlük ve adalet ancak *eleştirel diyalog kültürü* demokratik eylemin paradigmasına dönüştüğünde hayata geçer.

Söz edilen sinizm, elbette eğitim kavramının değil, aksine siyasette ve ekonomide eğitim üzerine düşünme ve konuşma tarzının temelinde yatmaktadır. Kendini ekonominin hizmetine koşan ve eğitimi taşımadığı hedeflere alet eden bir eğitim politikası, bu tutumla eğilimsel olarak demokratik meşruiyete sahip bir topluma karşı karar aldığı bilincinde olmak zorundadır. Bir toplum, ancak parti politikası hesaplarından bağımsız olarak bireysel ve parlamento dışı grupların ve de toplumsal hareketlerin seslerini duyurmasını sağladığında ve onların istemlerini önemsendiğinde demokratik bir toplum sayılabilir. Kendini lobicilik yaparak tüketmeyen bir politikanın demokratik ilkesi, entelektüel, yaratıcı, dahası eleştirel olan bilincin desteklenmesi, onlara sınırlandırma olmaksızın gelişebileceği bir alan oluşturmak olmalıdır.

¹ Bu metin 17.04.2013 tarihinde Bremerhaven Eğitim ve Bilim Sendikası'nda (GEW) yapılan sunumun büyük ölçüde kısaltılmış ve yeniden düzenlenmiş halidir.

“ Bir toplum, ancak parti politikası hesaplarından bağımsız olarak bireysel ve parlamento dışı grupların ve de toplumsal hareketlerin seslerini duyurmasını sağladığında ve onların istemlerini önemsendiğinde demokratik bir toplum sayılabilir. Kendini lobicilik yaparak tüketmeyen bir politikanın demokratik ilkesi, entelektüel, yaratıcı, dahası eleştirel olan bilincin desteklenmesi, onlara sınırlandırma olmaksızın gelişebileceği bir alan oluşturmak olmalıdır. ”

Ancak bunun tam tersi geçerlidir.

Ne yazık ki eğitimin yetişmekte olan insanları pazar mekanizmalarına uyumlandırmak ve onları iş piyasasına olabildiğince uygun kılarak entegre etmek amacıyla değerlendirilebilirliğine, kullanılabilirliğine ve verimliliğine indirildiğini saptamaktayız. Düşüncedeki ders ve ders hakkında düşünme rekabete kurban edilmektedir. Çocuk ve gençler en iyi mevkilere erişmek için rakip olarak birbirleriyle sürekli rekabete geçmeye zamanında alıştırılmaktadır. Bu rekabetçi tutum, çoğu kez parasal ikramiye ve güneşin altında bir yer edinme sözüyle bağlantılı ödül vaatleriyle tatlandırılmakta ve kızıştırılmaktadır.

Kendi deneyimlerim ve muhtemelen pekçok meslektaşımın deneyimleri de göstermektedir ki, siyasetçilerin eleştirel itirazlara pek ya da hiç açık olmadığıdır. Onlar, uluslararası rekabetten geri çekilmekte ve okul, yüksekokul ve üniversiteler arasındaki işbirliğinin daha fazla derinleştirilmesi durumunda herşeyin yolunda olacağını teklif ediyorlar. Temel demokratik oyunun kurallarına dayanan ve adaleti savunan toplumsal bir yapıda insanileştirmek için eğitim unutulmaya yüz tutmuş gözükmektedir. Bununla birlikte rekabet içerisinde ve rekabet aracılığıyla gerçekleşen eğitim, hiç de iyi şeyler vaatmeyen bir acımasızlık biçimidir. Bu bakımdan, örneğin, içselleme tartışmalarının etkisi, bu tartışmalar, salt çocuk ve gençlerin bireysel gereksinimlerini dikkate alarak özgürleşme insani bir eğitim adına değil, aynı zamanda güç ve egemenlik ilişkilerini teşhir eden eleştirel toplum teorisi bakışıyla yürütüldüklerinde kalıcı olurlar.

Neo-liberalleştirilmiş ekonominin eğitime müdahalesinin iki nedeni vardır: Bir yandan, neo-liberalizmin temsilcileri toplumun liderliğini talep ediyorlar. Bu nedenle kamu yönetimi elitlere devredilmelidir. Öte yandan, ekonomi pazara uyumlu, bir başka ifadeyle pazar ekonomisine dayalı bir demokrasiye ilgi duymaktadır. Örneğin Bertelsmann Vakfı'nın tasarımlarına göre demokrasi pazar ekonomisinin eylem alanı dışında varolamaz. Bu şekilde, neo-liberal ekonominin tanım koyma egemenliği altında salt eğitim kavramı meta niteliği kazanmamaktadır. Demokrasi de ekonomiye yararlı olmaya indirgenmektedir. Örneğin, Bertelsmann Vakfı, yayınladığı 2006 Dönüşüm

Endeksi'yle bir ekonomist olan Friedrich August von Hayek'in düşüncelerine dönerek, gerekçesini akla dayandırmayan “evrimci bir ahlakı” açıkça benimsemektedir: Bu ahlak kuralları, yayında yer aldığı üzere, “bu nedenle ne siyasi çoğunluk ne de aklın tündengelimli ilkeleri tarafından düzeltilmemelidir”². Buna göre ahlak ne demokratik müzakere süreçlerinin ne de insani eğitimin bir sonucu değildir. Bununla birlikte bir not olarak düşünülmüş olsa da alarma geçiren bir diğer olgu, Bertelsmann Vakfı'nın, yayında ifade ettiği gibi, “siyasi amaçlar taşıyan ‘toplumsal insan hakları’ kataloğunu”³ tartışmaya açmasıdır. Toplumsal eylem, artık yalnızca ekonomik başarı değeri üzerinden ölçüldüğü için, yani ekonomi ve toplumsallık özdeş kabul edildiklerinden, bu birleşimle çelişen tüm haklar meşru görülmemektedir.

Neo-liberalizm, böylece, şimdiye kadarki demokrasi ve ortak karar verme anlayışımızın derinliklerine nüfuz etmekte ve bu ana kadarki siyasi sistemimizi temelden sorgulamaktadır. Neo-liberalizmin temsilcileri işletmecilerin stratejik kararlarını hızlı ve verimli bir şekilde uygulamaya geçirebilmek için siyasi sistemin değişmesini kamuoyunun önünde açıkça istemektedirler. Örneğin Deutsche Bank'ın eski Tarih Enstitüsü Başkanı ve neo-liberal “Almanya için Konferans” (*Konvent für Deutschland*)⁴ örgütünün kurucularından olan Manfred Pohl, günümüzde hala anayasa tarafından düzenlenen siyasi kurumların, bir şirketin anonim ortaklığı gibi düzenlenmesi gerektiği görüşüne varmıştır⁵. Eğitim bu durumdan muaf değildir. Buna paralel yürüyen demokrasisizleştirmenin ve apolitikleştirmenin, bugün, karşılıklı çapraz ilişkileri ağır sonuçlar doğuracak olan üç alanda ilerliyor:

1. Demokrasi kuramı alanında: De-

² Bertelsmann-Stiftung: Transformations Index 2006, s. 68/69 (http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-545483A2-68097518/bst/xcms_bst_dms_27611_27612_2.pdf, abgerufen: 17.09.2013).

³ agy, S. 81.

⁴ Başkanları eski Almanya Cumhurbaşkanı ve (işveren derneklerinin bünyesinde bulunan) neo-liberal düşünce kuruluşu “Yeni Toplumsal Pazar Ekonomisi Girişimi”ni destekleyen Roman Herzog ve eski Alman Sanayiciler Birliği başkanı ve bir menajer olan Hans-Olaf Henkel'dir.

⁵ Bkz. Manfred Pohl: Beyaz Adamın Sonu. Eyleme Geçme Çağrısı 2007.

mokrasî işletmeciliğin gereklerine uyumlandırılmaktadır.

2. Politik ekonomi alanında: Siyasi ve ekonomik çıkarlar özdeştir.

3. Bilinç oluşturma alanında: Eğitim pazar mekanizmalarının egemenliği altına girmekte ve işletmeciliğin şifreleriyle yönlendirilmektedir.

Sermaye sahiplerinin, şimdi de eğitimi kendi hizmetkarlarına dönüştürme niyetleri, sonuç itibarıyla, eleştirel eğitimin doğasındaki yüksek tahrip gücünü anlamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Gerçek niyetleri için, yani “pazar ekonomisine dayalı demokrasi” ve onunla birlikte özel mülkiyetin çıkarlarını herhangi bir engelle karşılamaksızın uygulamaya koyabilmek için, bir isyan kalesi olan “eğitim”in etkisizleştirilmesi gerekmektedir.

Eğitim alanı, bu nedenle, ekonominin üstün konumu açısından bizatihi en büyük belirsizliklerin yaşandığı bir savaş alanıdır. Neo-liberalizmin toplumsal adalet alanındaki istikrarsızlaştırma politikası, pazar ekonomisinin, katalizator işlevi gören ve eğitim sisteminin ve içeriklerinin ayrıca kontrolünü de kapsayan bir yapısal uyum programına gereksinim duyar. Ekonomi günümüzde risk almaya ve rekabete girmeye hevesli, son derece girişken ve uygunluğunu kendisi pekiştirerek işinin peşinde koşan, esnek koşullarda çalışabilen, uyum gösterebilme yeteneği yüksek ve bireyselleştirilmiş çalışanlara gereksinim duyduğundan, bu anlamda uygunluk ve uyum sağlayan bir “eğitimi” tercih eder.

Bunlar birlikte ele alındıklarında, bu durum, ekonomi ve eğitim sanayisi için olağanüstü boyutlarda bir kazanca dönüşecek olan farklı alanlarda gerçekleşmektedir:

1) Elitlerin eğitilmesiyle.

2) Şirket gibi yönetilecek, bütçe harcamalarını ve personeli belirleme hakkına sahip ve bağımsız olarak pedagojik hedefleri saptayabilen “özerk okullar” olarak adlandırılan okullar aracılığıyla.

3) Bilginin yetkinleşmesi ve saçılması yoluyla.

4) Devlet yardımlarının kısılmasıyla, yüksekokulları, üniversiteleri ve okulları özel sektöre uyum sağlamaya zorlamak.

Eğitim elbette kontrol edilemez ve verili koşulları aşma anlamına gelir ve böylelikle ekonomik direktmelere, haklardan yoksun bırakmaya ve demokrasisizleştirmeye karşı direniş gösterme olanağının koşulunu ifade eder. Direniş, sermayenin insanlık dışılığı ve yıkıcı etkisinin en korkunç biçimiyle günışığına çıktığı yerlerde doğar. Yunanistan, İspanya, Portekiz ve daha başka yerlerde insanlar toplumsal ve demokratik hakları için gösteri yapıyorlar; neo-liberalizm temsilcilerinin ellerinden almak istedikleri haklar için.

Almanyada Yaşayan Biz Türkler Egzersize ve Hareket Etmeye Ne Kadar Önem Veriyoruz?

Prof. Dr. Seyhan HASIRCI

Almanya ile Türkiye arasında işçi gönderimini öngören anlaşma 1961 yılında imzalandıktan sonra, geride kalan 50 yıl içerisinde göçmen işçilerin Alman ekonomisine yaptıkları katkılardan övgüyle söz edilirken, başta biz Türkler olmak üzere, göçmenlerin işsizlik, uyum ve eğitim gibi güncel sorunları bu vesileyle her defasında masaya yatırıldığını da biliyoruz. Gelecekte göçmenlerin Alman toplumuna daha iyi uyum sağlayabilmeleri için her iki tarafın da daha fazla çaba harcaması gerektiği kaçınılmazdır.

Dolayısıyla yarım asırlık göç tarihi boyunca Almanya'da üzerinde en çok konuşulan konulardan biri; bugün sayıları 7,5 milyonu bulan göçmenlerin Alman toplumuna uyum sorunu. 1. ve kısmen 2. nesil uyum sürecinde dil sorunu yaşarken, burada doğup büyüyen 3. ve 4. nesil göçmen gençlerin eğitim ve kimlik sorunları ise gündemden düşmediği gibi, biz göçmen Türkleri de yakından ilgilendirmektedir.

Uyum konusunda sporun çok önemli bir rol oynadığı herkes tarafından bilinmektedir (Federal Hükümetin bu alanda yaptığı çalışma ve teşviklerden de bilindiği üzere), sporun birleştirici, din, dil, renk ayrımı olmaksızın herkesin bir arada dostça etkinlikler yapmasına zemin hazırlayıcı özelliğini buradan, bu yazımızla bir kez daha vurgulamak istedik. Ve bu felsefesinden yola çıkarak gurbette yaşayan insanlarımızı sporun, egzersizin ve hareketin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha hatırlatmakta yarar görmekteyiz.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlıklı "Bireyin kendisini fiziksel, duygusal (psikolojik) ve sosyal yönden mutlu hissetmesidir" diye tanımlar. Bu da şu anlama gelmektedir: Sağlıklı bir vücut, sağlıklı bir ruhsal yapı ve çevresi ile sosyal yönden olumlu ve sağlıklı ilişkiler kurabilen insan.

Tabii ki! İnsan öncelikle sağlıklı, kendisi ile uyumlu ve barışık olmalı ki, daha sonra da çevresiyle iyi bir iletişim kurabilsin. İyi bir iletişim çok iyi bir alışveriş anlamına da gelmektedir, kendi düşüncemiz ne kadar önemli ise, başkalarının düşüncesi de o denli önemlidir! Almanya'da yaşayan biz göçmen Türklerin özellikle uyum konusunda yaşadığımız sorunların, aslında bir bakıma kendi öz sağlığımızla ilgili bazı sorunlardan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Bu bağlamda, yazımda bireyin hem fiziksel ve hem de sosyo-psikolojik yönden daha sağlıklı bir yapıya nasıl ulaşabileceğini tartışmaya çalışacağım.

Yukarıda sözünü ettiğimiz kavramları biraz daha açarsak; spor ya da hareket kavramları farklı kişiler tarafından değişik biçimlerde açıklanmış olsa da, sonuç olarak ortak bir noktada birleştiğini görmekteyiz. Bize göre spor ya da hareket, "Organizmanın belirli bir süre içerisinde efor ve enerji harcayarak belirli bir sonuca ulaşmış, ortaya bir ürün koymasını (S. Hasirci 1991)". Sporun amacında belirli bir skor yattığı gerçeği

olduğundan (gol, rekor, şampiyonluk vs.), bu konulara değinmeden, yazımızda, asıl amacımız olan hareket, egzersiz ve sağlık kavramlarına biraz daha fazla yer vermek istiyoruz.

Hareket:

Hareket, kavram olarak çok geniş bir anlam taşır ve insan yaşamında önemli bir yeri vardır. İnsan organizması anne rahmine düştüğü günden itibaren başlayan hareketine, doğum sonrasında da devam eder ve bu işlevini ölene kadar sürdürür. Kısacası hareketsiz bir yaşamı düşünmek hemen hemen mümkün değildir. Bu durum çocuklar için ise ekmek ve su kadar gerekli ve önemlidir.

Canlı Organizmaların neden hareket etme ihtiyacı olduğunu, biz spor bilimciler *Motivasyon* kavramıyla daha kolay bir şekilde açıklamaktayız. *Motivasyon* Latince *Movare*'den türetilmiş bir kelimedir, bunun anlamı da, kısaca hareket etmektir, bu durum güdülenme kavramında aşağıda olduğu gibidir.

Gereksinim—Dürtü—Güdülenme — Davranış = Sonuç

Organizmanın hareket etmesi için öncelikle buna ihtiyaç duyması gerekir, ardından bu ihtiyacı karşılayacak nesneye doğru eğilim gösterir (Örn: Susayan bir insanın su, acıkan bir insanın da yeme ihtiyacını gidermeye eğilim göstermesi). Bu gereksinimden sonra organizmada bir dürtü oluşur, dürtüden sonra güdülenme, dolayısıyla ardından bir davranış değiştirerek bir sonuca ulaşır, yani hareket etme eylemi gerçekleşir.

Çocuğun doğum öncesi dönemden itibaren hareket ile iç içe olduğunu daha önce de açıklamıştık! Bu durumu hiç bir zaman göz ardı edemeyiz. Ancak dokuz ay, ya da tıp dilinde olduğu gibi 40 hafta sonra dünyaya gözlerini açan bebek artık dış koşulların kucağına adımını atar ve hareketlerini her geçen gün daha belirli bir düzeye ulaştırma çabası içerisine girer. Başlangıçta hareketler istem dışı ve refleks hareketler olmasına rağmen, daha sonra istemli hareketler haline dönerek, kendi başına hareket etme eğilimi arttırır.

Bu nedenle çocuklar için yasaklar ve engellemeler, çocuğun yeteneklerinin gelişmesine engeller. Bunun için, çocuğun yaşamının sürdürüldüğü alanın oldukça önemli olduğunu, kent ve kırsal alanda yaşamının çocuğa kazandırdıkları ve kaybettiklerinin var olduğunu, kentlerde yaşayan ailelerin, çocuklarıyla neden spor alanlarına taşındıklarını, bu arada çok iyi kavramak gerektiğini ve altında yatan nedenlerin neler olduğunu mutlaka bilmeliyiz.

Şayet bizler ileride sağlıklı bir toplumu düşünüyorsak, o halde çocuklarımızı erken yaş dönemlerinden itibaren sağlıklı bir fiziksel gelişimleri için, sporun farklı alanlarında kendi yetenek ve fiziksel yapılarına uygun dallarda eğitim görmelerini özendirmeliyiz. Çünkü *hareket, egzersiz ve spor,*

çocuklara daha o yaşlardan itibaren paylaşmayı, kurallara uymayı, zamanı iyi kullanmayı, toleransı, kendi vücutlarının neleri yapabiliyor neleri yapamayacağını, özveriye, kendine güveni, sosyalleşmeyi ve her şeyden önemlisi başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenmesine, dolayısıyla demokratikleşmesine katkı sunar. Kısacası diğer gelişimlerine de (zihinsel, duygusal, ahlaksal, sosyal gelişimine) olumlu etkiler yapar.

Evrime ve Gelişim:

İlkel toplumlardan bugüne kadar insanı incelediğimizde, onun bir yığın evrimden geçtiğini görürüz, bununla ilgili teoriler günümüzde hala tartışma konusudur, bu tartışma bizleri çok ilgilendirmese de, burada tartışılan insan ve onun bedensel eğitimi önemli bir yer tutar.

İnsan ağırlığının kadınlarda %35'ini erkeklerde %40'ını iskelet oluşturur. İskelet ise hareket sistemimizin temelini oluşturur, ama iskelet bu görevini kas, eklem ve sinir sistemi ile birlikte icra eder.

Endüstri devriminin başlaması ile (19. yy) otomatikleşmeye geçiş (özellikle gelişmiş ülkelerde bu durumu rahatlıkla görmekteyiz). İnsanların kaba kuvvetine ihtiyacın azalmasıyla; 20.yy'dan itibaren hareket etmemizde azalmalar olmuştur (Makinalaşmanın sonucunda daha az hareket etmekte ve daha az kas gruplarımızı çalıştırmaktayız). Bunun sonucunda da bir yığın rahatsızlık ve hastalıkla (özellikle kalp ve solunum sistemi ile ilgili rahatsızlıklar) karşı karşıya kaldık.

Egzersiz ve Sağlık:

Egzersiz ve sağlık konusuna değinmeden önce organizmamızın hareket mekanizmasına kısaca değinmekte yarar görmekteyiz; Hareket mekanizmamızı eklem, omurga, kemik, kas ve sinir sistemimiz oluşturur. Yeterli ve zamanında yapılmayan egzersiz sonucunda ortaya çıkacak sorunları aşağıda açıklamaya çalışacağız.

Hareket mekanizmasının eklem, omurgaya, kemik, kas ve sinir sistemine etkisi:

Eklem şayet stabil (sağlam) değilse harekette zorlanmalar olur ve bu durumda Artroz denilen rahatsızlığı oluşturur. Omurga şayet yetersiz kas kuvvetimiz varsa bu duruş bozukluklarını ve dolayısıyla de omurga rahatsızlıklarını oluşturur. Kemiklere yapılan yetersiz ve yanlış yüklenmeler sonucu Osteoporose denilen kemik hastalığına yakalanma riski kaçınılmazdır. Kaslarla ilgili olarak da kas zayıflığı sonucunda hareketleri tam anlamı ile yapamama dolayısı ile kötü motorik ve buda organizmada sakatlanmalara yönelik artış eğilimi gösterir.

Hareketin Organizmamıza Etkileri:

Egzersiz kalp-kan dolaşım sistemimize etkisi: Hareket etmeme sonucunda kan basıncı yüksek, kan basıncı da (hipertansiyon) kalp-damar ve beyin damar rahatsızlığına yol açar, bunun sonucunda da kalp krizi ve beyin kanaması riski artar. Diğer taraftan atar damar kireçlenmesi so-

nucunda da tiryaki bacağı denilen hastalığa ve bacağı kesilmesine kadar yol açar.

Egzersiz metabolizmamıza etkisi: Hareketsizlik sonucunda yağ metabolizmamızda kolesterolün yükselmesine (HDL-LDL) neden olur, ki bu da kan şekerimizde Typ II diyabet (şeker) hastalığı riski arttıracaktır, ya da metabolik sendrom dediğimiz kan şekeri yüksekliği sonucunda atardamar tıkanmasına ve bu durumda da yağ metabolizması rahatsızlığını gündemine taşıyarak fazla kilo almamıza neden olacaktır.

Egzersiz sinir sistemine etkisi: Psikik sinir sistemimiz, sürekli stres altında kaygımızın artmasına neden olurken, kaygı da depresyona neden olur, ayrıca, sürekli stres vegetatif sinir sistemimizi etkileyerek yüksek kan basıncına neden olur ve bu da kalp krizi eğilimini arttırır.

Egzersiz bağışıklık (immun) sistemine etkisi: Vücudumuz enfeksiyonlara karşı koymada zayıflama gösterir ve bu da hastalık eğilimini oluşturur dolayısıyla enfeksiyonel Hastalıklara yakalanmak kaçınılmazdır. Hareket ve egzersiz vücudumuzun bağışıklık (immun) sistemini güçlendirir.

Çocuk ve gençlerde egzersiz ve hareket:

Yaşam koşulları daha evvel de belirttiğimiz gibi modern teknolojinin etkisiyle özellikle son 50 yılda gençleri ve yetişkinleri oldukça farklı bir boyuta taşımıştır, hareket etmekten uzak durağan bir yaşam, özellikle aile ve okul çevresinde gittikçe artan erken hastalık riskini de beraberinde getirmiştir. Bu hastalıklar hem fiziksel ve hem de duygusal anlamda artmaktadır, bunları kısaca özetlersek:

1. Hareketsizlikten doğan rahatsızlıkların başında; fazla kilo ve dolayısıyla duruş bozukluğu

2. Duygusal-fiziksel (psikosomatik) rahatsızlıklar; yeme bozukluğu, iştahsızlık (aşırı zayıflık) ya da oburluk

3. Duygusal (psikolojik) rahatsızlıklar; kaygı ve korkunun artması, baskı ve şiddete başvurmada artış, depresyon ve dolayısıyla intihara (Suizid) kadar yaşanan olaylar.

4. Duygusal-Sosyal (psikososyal) rahatsızlıklar; Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, şiddete eğilim, polisye (kriminal) ve şiddet olaylarına eğilimde artış.

Çocuk ve gençlerle ilgili yapılan bazı araştırma sonuçları:

Düzenli bir biçimde (performans sporu değil) spor yapan çocuklar enfeksiyonel rahatsızlıklara karşı daha iyi karşılık verdikleri, yani bu rahatsızlıklara daha az yakalandıkları görülmüştür (BIENER 1987).

Egzersiz yapan çocuklarda kemik erimesi (Osteoporosi) rahatsızlığına, yapılanlara oranla daha az rastlandığı görülmüştür (VIDIK 1980).

Egzersiz aracılığı ile daha stabil (sağlam-güçlü) olan kaslar sayesinde 60-80 cm. yükseklikten atlamalar sonucunda ortaya çıkan sakatlanmalar minimal düzeye inmiştir (SCHMIDT BLEICHER; GOLLHOFER 1982).

Aussiedler* Çocuklarında ADHS

Mareike MEYER/Prof. Dr. Johannes MAND

Çeviri: Die Gaste

Belki siz de biliyorsunuzdur: Okulda dikkat edemeyen çocuklar sürekli hareket halindedir ve oldukça afacandılar. Yerlerinde rahat duramazlar, en azından okulda bunu yapamazlar. Bir şey söylemek istediklerinde parmak kaldırmazlar, öğretmenlerinin söz hakkı vermesini beklemezler, tam aksine söylemek istediklerini öylece söylerler, bazen çok sesli ve diğerlerini rahatsız ederek. Öğretmenlerle sorunları vardır, bazen de tüm sınıfla. 1990'lı yılların ortalarından bu yana psikiyatristler ve birçok çocuk doktoru tarafından bu özellikler, etkileyici adıyla *Dikkat Bozukluğu Sendromu'nun (Aufmerksamkeits-Defizit-Störung)*, kısaca ADS'nin, bazen de (hiperaktivite gözlemlendiğinde) ADHS (*Aufmerksamkeitsdefizit- Hyperaktivitätsstörung*) olarak da adlandırılır, semptomları olarak kabul ediliyor.

Sözü edilen davranışların psikiyatrik bir sıra dışılık olarak görülüp görülemeyeceği ve hangi boyutta olduğu uzun yıllardan beri tartışmalı bir konudur. Gelenekçiler davranış biçimlerini beyindeki bir sorunla açıklıyor, örneğin, *nörotransmitter* alanındaki sorunlar. Onlar, adı *Ritalin* olan bir ilaç yazıyorlar. Bu ilaç dikkatleri toplamaya yardımcı oluyor. Çocuklar sakinleşiyor, öğretmenler rahatlıyor, ebeveynler çocuklarının davranış bozukluğu yaşamaktansa hasta olmasına seviniyor. Psikiyatrinin yardımıyla ve ilaç sanayisi tarafından kutsanarak herkes tatmin edilmiş oluyor. Bu, özetle nefes kesen bir başarı öyküsünün raporu olabilir. Ancak bu öykü estetik hatalardan arınmamıştır ve şaşkınlık yaratan şey yalnızca etnik Alman çocuklarına yönelik tanılanmanın ve reçete yazmanın özellikleri de değildir.

İlaçla ilgili önemli bir sorun var. Alınan madde, *Methyl-phenidat*, hiç de masum bir madde değil. Ritalin'in etkileri örneğin kesinlikle ADHS'li çocuklarla sınırlı kalmamakta. Üniversite öğrencileri sınav hazırlıkları çerçevesinde *Ritalin*'in etkisini önemsiyor. Ve başkaları da ilgi gösteriyor olmalı. Çünkü kara borsada bir *Ritalin* tabletinin fiyatı şu an 10 Euro'ya çıkmış durumda. Bir dizi araştırmadan şunlar biliniyor: Birçok öğretmen tarafsız birer gözlemci değil. Biri için sıra dışı bir durum, davranış bozukluğunun ifadesi olan şey, bir başkası için sevindirici, canlı bir karakterin ifadesidir. Öyleyse hangi çocuklara ADHS tanısı konulacağı muhtemelen çocuğun hangi öğretmenle ilişkide olduğuna da bağlı. Çocuk doktorları ve psikiyatristler tarafından yapılan tanılanmanın güvenilirliği noktasında bazı sorunlar olduğu dikkate alındığında, bu durum son derece endişe vermektedir. Üçüncü olarak şu söylenebilir: Rahatsız edilmeye son derece elverişli dersler var ve uzun aralıklarla dikkatlerini toplayamayan çocuklara öğrenim fırsatı sunan dersler de. Tüm bu gözlemlerin anlamı: ADHS tanısı, *Ritalin* reçeteleri, görünüme göre bazı öğretmenlerin yorucu yaşantısını biraz katlanabilir kılmaya yardım ediyor. Görüldüğü kadarıyla Alman okullarında bu tür öğretmenlerin sayısı az olmadığından, psikiyatrinin ve ilaç sanayisinin arada sıra da kötü pedagojinin etkilerini dengelemeye yardım ettiğini söylemek olanaklı. Sendromun özellikleri, tartışmanın sertliği, ADHS'yi göç düz-

lemindeki etkileri incelemek için ilginç bir aday yapmaktadır. Bu yazıyı *DIE GASTE*'de yayınlanmanın çıkış noktası bir Alman sağlık sigortasıdır. Öğretmen ve ebeveynler sakin çocuklara değer veriyor olabilir. Doktorlar da bekleme odasının dolu olmasına sevinebilir. Ama birileri tüm bu giderleri karşılamak zorunda. Ve Alman sağlık sisteminde sağlık sigortaları bu giderleri üstlenmektedir. Durum Barmer GEK'in tahammül sınırlarını birkaç ay önce aşmış görünüyor. Sigorta, rakamları nefes kesen bir doktor raporu yayınladı. Raporun merkezinde, nerelerde sıkça ve nerelerde daha ender ADHS tanısı koyulduğunu ilçelere göre (ve bazen de illere göre) gösteren bir Almanya haritası duruyor.

Bu haritaya ilk bakıldığında şu görülüyor: Olağanüstü farklılıklar. Bazı ilçelerde tanı koyma hevesi yüksek. Başka ilçelerde ADHS'li çocuklara az rastlanıyor. Bu gerçekten ilginç veri hazinesini araştırmayı Bochum Protestan Yüksekokulu'nda yürütülen küçük bir proje kendine görev edindi. Yöntem: Almanya ADHS haritası yardımıyla ilçeler belirleniyor. Ve bu ilçelerdeki ADHS tanılamaları ve Ritalin reçetesi oranı mevcut diğer verilerle, toplumsal, siyasal ve ekonomik değişkelerle, göçmen oranları, Alman vatandaşı olmayan öğrenci payı, etnik Alman aile çocuklarının payı vs. ile ilişkilendiriliyor. Özel bir istatistiksel yöntem (bağlılaşım analizi) ilk olarak Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde, toplam 1.269.593 öğrencisi bulunan 20 ilçe için sistematik bağlantıların ilk ipuçlarını veriyor.

Burada tanıtılan bağlantı araştırmasının en önemli sonuçları nedir? İlk bulgular ADHS tanısının/*Ritalin* reçetelerinin okul kapsam bölgesinin toplumsal durumuyla bağlantılı olduğu yönünde. Kuzey Ren Vestfalya'da kapsam bölgesi sorunlu olan okullara ek öğretmen kadrosu veriliyor. Yoksul aile çocukları sayısının yüksek olduğu ilçelere çok sayıda ek öğretmen kadrosu veriliyor, sorunlu öğrenci sayısı düşük ilçelere v kaynaklar da düşük. Bu ek öğretmen kadrolarıyla Barmer GEK verileri karşılaştırıldığında, istatistiksel açıdan önemli ilk (belirgin) bağlantı oluşuyor. Bu ek öğretmen kadrolarının birçoğunu alan ve birçok çocukta özel pedagojik destek gereksinimi saptayan okul kapsam bölgeleri, aynı zamanda ADHS tanısı koyulmuş birçok çocuğa da sahip. Özel pedagojik destek gereksinimli her bir çocuk başına düşen ek öğretmen kadrosu sayısı düşük ilçelerde, ADHS tanısına da pek rastlanmamaktadır. Etnik Almanlardaki rakamlar tam tersini gösteriyor. Birçok *spätaussiedler*** çocuklarının yaşadığı ilçelerde "ADHS" tanısına da pek rastlanmıyor. *Ritalin* reçeteleri burada daha temkinli verilmekte. Sonal olarak Alman vatandaşı olmayan tüm çocuklar ele alındığında, betimlenen belirgin bağlantılar kaybolmaktadır.

Sonuçlar nasıl yorumlanabilir? Bağlılaşım analizlerinin yorumlanması meşakkatlidir. Bağlantılar kimi zaman nedensel ilişkilere işaret eder, kimi zaman da etmez. Bazı durumlarda bulunan bağlantılar farklı özelliklerden kaynaklanır. Temkinli bir yorumda bulunma denemesiyle bulguların kafa karıştırdığı be-

lirtilebilir. Neden özellikle etnik Alman aile çocukları dikkatleri çekmiyor? Zor koşullarda yaşamamanın ADHS tanısının çoğalmasına işaret ettiği bilgisi de görüntüye pek uymuyor. Çünkü etnik Alman aileler Almanya'da kesinlikle olağanüstü bir servete sahip değil. Öyleyse etnik Alman çocuklarının varlıklı ebeveynler nedeniyle başarı düzeylerinin örneğin Alman vatandaşı olmayanlara kıyasla daha yüksek olması durumu geçerli değildir. Nitekim PISA Araştırmaları bu öğrenci grubunu özellikle sorunlu bir grup olarak betimlemiştir. İlk ve temkinli hipotezlerimiz farklı bir yönü gösteriyor: Doğu Avrupa'da yaşayan Alman asıllı azınlık üyesi olarak on yıllar boyunca takip edilmiş olmak, dikkatin oluşmasını elverişli kılan ya da en azından psikiyatrik tedavi girişimlerine tepkili olmakla bağlantılı bir aile modeli geliştirilmesine katkı sunmuş olabilir. Öyleyse etnik Alman ebeveynler belki de çocuklarını daha az sorun yaratacak bir şekilde eğitmektedir ya da çocuk doktorları ve psikiyatristlere pek de güvenmemektedir. Her iki yorum da son derece önemli. Çünkü direngen aile yapıları aramak ve de doktorlarla ilişkide etnik özellikler, ADHS araştırmaları açısından gerçekten ilginçtir.

Ebeveynler, öğretmenler kendilerine ADHS olup olmadığını saptamak üzere çocuklarını muayene ettirmelerini öğütlediğinde ne yapabilir? Buna verilecek basit öğütler yok. Ancak böyle bir öğüdün öğretmenden öğretmene değiştiğini bilmek, belki de başka bir okulda, başka bir kentte böyle bir öğütte bulunulmadığını bilmek, *Dikkat Bozukluğu*'nun boyutları ve tedavisi hakkında hararetli bir tartışma yürütüldüğünü bilmek, karar verilmesinde yardımcı olur. Okulu değiştirmek en azından üzerinde düşünülmesi gereken bir seçenektir.

Peki ADHS araştırmasından geriye nasıl bir kazanım kalmıştır? Alman eğitim sistemi her an bir sürpriz yapmaya hazırdır. İlkın şu saptanabilir: Görüldüğü kadarıyla Alman psikiyatristlerin ve Alman çocuk doktorlarının gözünde tüm çocuklar eşit değil. Görünen o ki, Almanya'da "*Dikkat Bozukluğu*" tanısı koyup koymamak, *Ritalin* reçetesi hazırlayıp hazırlamamak ilk olarak yerleşim yeriyle bağlantılı bir konudur. Ve ADHS tanısı ayrıca ekonomik koşullarla da bağlantılı bir konuyu gibi yansıyor. Görüldüğü kadarıyla, ebeveynlere, çocuklarını dikkatleri toplamayı destekleyen ilaçlarla uysallaştırmayı öneren öğretmenler de Alman eğitim sisteminin bir parçasıdır. Ve rakamlar son yıllarda ciddi artışlar gösteriyor. Göçün sonuçları alışılmış yollardan ilerlemiyor. Örneğin Alman engelli okullarından (*Förderschule*) farklı olarak, ADHS tanılamasında ve Ritalin reçetelerinin hazırlanmasında göçmenlerin mağdur edildikleri görülmektedir. Alman okullarında huzursuz ve dikkatlerini toplayamayan çocukların durumu pek de kolay olmayabilir. Çoğu, belki de büyük bir çoğunluğu hiç de masum olmayan ilaçlar almak zorunda. Görünüme göre Alman eğitim sisteminde bu kuşku gelişmenin etkisinden korunabilen göçmen aileler de var. Ve bu, bu gerçekten iyi bir haber, öyle değil mi?

Gelenekçiler davranış biçimlerini beyindeki bir sorunla açıklıyor, örneğin, *nörotransmitter* alanındaki sorunlar. Onlar, adı *Ritalin* olan bir ilaç yazıyorlar. Bu ilaç dikkatleri toplamaya yardımcı oluyor. Çocuklar sakinleşiyor, öğretmenler rahatlıyor, ebeveynler çocuklarının davranış bozukluğu yaşamaktansa hasta olmasına seviniyor. Psikiyatrinin yardımıyla ve ilaç sanayisi tarafından kutsanarak herkes tatmin edilmiş oluyor.

* 2. Dünya Savaşı sonucunda Almanya'ya göç etmek zorunda kalan etnik Almanlar için kullanılan bir tanım.

** Eski Doğu Bloku ülkelerinden Almanya'ya gelen etnik Almanlar.

Paul Mecheril-Susanne Arens-Claus Melter-
Oscar Thomas-Olalde-Elisabeth Romaner
Eleştiri Olarak Göç Araştırması mı?
Bir Araştırma Perspektifinin Ana Çizgileri

Kitapta yer alan metinler, toplumsal ilişkilerin güç ve egemenlik boyutlarına eleştirel yaklaşan göç araştırmalarının olanak ve sınırlarını sorguluyor. Metodolojik sorular, göç araştırmaları ve siyaset ilişkilerinin görünüşleri ve de göç araştırmalarının siyasi ve örtmece beklentileri bu kitapta irdelenmektedir.

İçerik

Toplumsal İlişkilerin İddialı bir İncelemesi Olarak Eleştiri – Eleştiri ve Pratik İlişkisi – Eleştirinin Tasarımları ve Eleştiri Pozisyonları – Göç Araştırması Eleştiri ve Onay Arasında. Kültürel-Karşılaştırmacı Göç Araştırması mı? – Pazar Mekanizmalarının Eleştirel bir Analizi Olarak Göç Araştırması – Göç, Yurttaşlık, Hak – Göç Yönetimlerinin Eleştirisi

Almanca

2013. 251 Sayfa

ISBN 978-3-531-19144-7

Dr. Paul Mecheril-Susanne Arens-Claus Melter-
Oscar Thomas-Olalde-Elisabeth Romaner
Eleştiri Olarak Göç Araştırması mı?
Eleştirel Göç Araştırmasının Hareket Alanları

Toplumsal alana (bilgi kuramıyla) etkiye bulunma çabası, eleştirel göç araştırmasının belirli değişkenlerini karakterize eder. Kitaptaki yazılar bu çabanın niteliği ve hangi olanaklar ve sınırları olduğu sorusuna yoğunlaşmaktadır. Ayrıca eleştirel göç araştırmalarının olanak ve hareket alanlarını saptayan görgül araştırmalar da kitapta yer bulmaktadır.

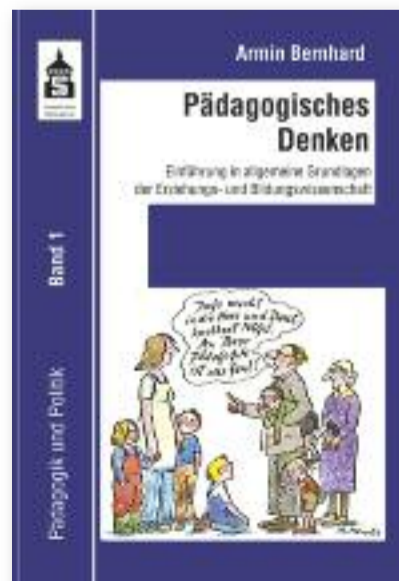
İçerik

Taktikler, Stratejiler ve (Göç) Bilimi – Eleştirel Göç Araştırması Aktarımı – Özneleştirme Süreçleri – Göç Söyleminin Eleştirisi – Melez Aidiyet Yapılandırılmaları – Göç-Sonrası Konumlandırma Uygulamaları – Göçte Mizah Anlatıları – Feminist Direniş

Almanca

2013. 281 Sayfa

ISBN 978-3-531-19145-4

“Helâl Sex Shop” Memlekete Hayırlı Olsun!

Tayfun ATAY
Radikal, 20 Ekim 2013

Önceki akşam e-posta kutumu açtım ki ne göreyim! Nur topu gibi bir ‘helâl sex shop’umuz olmuş. Gönderilen mektup, İslâmî kurallara uygun yerli seks dükkânımızın açılışını müjdeliyor. “Sizleri de mutlaka bekleriz” notuyla. İnşallah, ilk fırsatta diyoruz!..

Müjdeyi aldık ama kendi hakkımı da yedirmem! Ben ‘Ümmet’e yönelik böyle bir müessese dünyada açıldığında memlekette bunu ilk müjdeleyenlerden biriyim. 13 Nisan 2010’da o zaman yazdığım T24’te ‘Helâl Sex Shop Hayırlı Olsun!’ başlığı altında böylesi çevrimiçi (‘online’) bir dükkânın Hollanda’da açıldığını bildiren haberi yorumlamıştım.

Şimdi bizde açıldı bu (<http://www.helalsexshop.com>) dükkân. Dünyada ikinci dendiğine göre demek Hollanda’dan sonra Türkiye bu cesareti gösteriyor. Müslüman dünyada bir ilke bizim imza atmış olmamız gayet manidar. Her halükarda hayırlı olsun. Ya da haberi sosyal medyada paylaştığımda genç arkadaşım Gaye Deniz’in cuk oturan tivitisiyle, “helâli hoş olsun”!..

Tabii üç yıl önceki yazıda değerlendirilen dükkân gibi bizim dükkânda da öyle vibratör, şişme kadın, yapay vajina gibi ‘hardcore’ ürünler yok. Masaj yağları, geciktirici sprey, kayganlaştırıcı krem, cinsel duyarlılığı artırıp dayanıklılığı sağlamak için herbal kahve, vajina daraltan krem ve bayan orgazm kremi gibi ürünler var.

Ben en çok sonucusuna takıldım, çünkü ‘Bayan Orgazm Kremi’ diye Türkçeleştirilen ürünün orijinal adı farklı ve daha ‘sarsıcı’: ‘Scream Orgazm Cream’... ‘Scream’ (çığlık) bize fazla gelmiş! Yine de acaba hem çeviriyi kurtarmak hem de İslâmî havayı muhafaza etmek bakımından ‘Vecdî İnzal Kremi’ denemez miydi diye düşünmemek de elde değil. (‘Vecd’i burada tasavvufî anlamında kullanmadığımızı bilen bilecektir.)

İki noktayı merak ediyorum. Birincisi ekranlardaki kadın bezi reklamlarına ver-yansın eden ‘ehl-i tasavvuf’tan Ömer Tuğrul İnançer internetteki bu siteyi görüp acaba ne diyecek? İkincisi, acaba Diyanet ne diyecek? Çünkü bu konuda ‘ehl-i şeriat’ cephesinde de fikirlerin muhtelif olduğunu Hollanda’dan biliyoruz.

Bencileyin antropolog ne der diye sual ederseniz üç yıl öncekilere ekleyeceğim fazla bir şey yok. Tarihsel dayanağı da ekonomik ‘dayatma’sı da var bu işin...

Seks, erotizm ve cinsel hazzın İslâm’da merkezi yeri, tarihsel olarak sabit. Bu bakımdan İslâm’ın ilk ‘seks dükkânı’, şimdiki elektronik imkânların olmadığı zamanlarda ‘matbu’ çerçevede sunulmuş Şeyh Muhammed El Nefzavî’nin meşhur ‘Kokulu Bahçe’sidir denilebilir. ‘Kokulu Bahçe’ kitabın kısaltılmış adı. Asıl ve uzun adını yerli ‘sexshop’umuzu işletenlerin yabancı ürün adlarını uyarlamadaki muhtemel çekingenliği aşmalarına katkısı olur ümidiyle verelim: ‘Zevklerin Oynaştığı Mis Kokulu Çayır’... (Kokulu ‘bahçe’ ve mis kokulu ‘çayır’ metaforlarıyla neyin kastedildiği tartışmasına girmeyelim!) Nefzavi bu kitabı Allah’tan doğru yolda yürümek için yardım dileyerek yazmaya başladığını söyler.

Tabii işin esaslı bir ‘ekonomik’ yönü de var. İslâmın ‘kapitalist uygarlık’la dansında gelinen bir başka nokta bu. Ve malûm, bu da uzunca bir geçmişe dayanıyor.

İslâmî bankacılığı, finans kuruluşlarını saymıyorum; biz popüler kültür bağlantılı ilerleyelim! Medya, modern (kapitalist) sistemin içinde merkezi bir yer işgal eder mi olmuştu; İslâmî gazeteler, televizyonlar yayına başladı. Moda, giyim-kuşam, defile günümüz insanının ilgi odağı mıydı; tesettür defileleri düzenlenir, İslâmî moda dergileri yayımlanır oldu. Tatil modern yaşamın vazgeçilmezi miydi; harem-selâmlık ‘resort’ oteller hizmete sunuldu, haşema mayo üretimi başladı. Şov programları yüksek beğeniye mi mazhardı; yine Hollanda’da üç tesettürlü kız kardeşin ‘Helâl Kızlar’ (‘De Meiden van Halal’) programı boşluğu doldurdu, bizde de tesettürlü ikiz kardeşlerin başarıyla yürüttüğü ‘İkiz Aynası’ adlı bir muadili çıktı. Müzik gençlerin hayatının ayrılmaz parçası mı; İslâmî pop, rock, rap sökün etti. Realite-şovlar dünyayı mı sarmıştı; en güzel ilahi okuyanı seçecek ‘helâlinden’ realite-şovlar yapıldı.

E, Müslümanın ‘realite-şov’u olur da ‘seks-şov’u olmaz mı? O da oldu işte...

ABD’den Almanya’ya ağır eleştirisi

Almanya dış ticaret fazlası nedeniyle eleştirisi oklarının hedefinde. Amerikan Maliye Bakanlığı son raporunda Alman ekonomi politikalarını yerden yere vurdu.

Amerikan Maliye Bakanlığı uluslararası ekonomiyi değerlendirdiği 35 sayfalık raporunda Alman ekonomi politikalarını ağır şekilde eleştiriyor. Raporunda, Almanya’nın ihracat başarısının Avrupa ekonomisinin dengelerini bozduğu ve hâlihazırda zayıf durumdaki yerel talebin ise konjonktürün iyileşmesini engellediği eleştirisi getiriliyor.

Söz konusu eleştiriler aslında yeni değil. Amerikan Maliye Bakanlığı bir önceki raporunda da daha münasip bir tonla da olsa Almanya’nın ihracatta yakaladığı başarıyı eleştirmişti. Hatta Brüksel de bundan iki yıl önce “makroekonomik denge-sizlikleri önlemek ve düzeltmek” için bir talimatname yayımlamıştı.

Almanya’ya ihracat eleştirisi

Almanya üç yıldan bu yana gayrisafi yurtiçi hâsılasının yüzde altısı oranında cari fazla veriyor. Bu durum Brüksel’den Almanya’ya bilanço-yu eşitlemesi yolunda bir ihtar gelmesine yol açabilir. Ancak Alman hükümeti sözcüsü Steffen Seibert böyle bir uyarı beklemediklerini, ayrıca cari açık veya cari fazlanın ekonomiyi nitelikli şekilde değerlendirebilmek için tek başına yeterli bir ölçüt olmadığını belirtiyor.

Birinin açığı diğerrinin fazlası

İhracat gelirinin ithalat giderinden fazla olması ticari bilanço-yu artı değer olarak yansıyor. Köln merkezli Alman Ekonomi Enstitüsü’nden dış ticaret uzmanı Galina Kolev’e göre aslında bu kötü bir durum değil. Ancak ticaret için bir alıcı bir de satıcı gerektiği için, bir ülkenin fazla vermesi, başka birilerinin açık vereceği anlamına geliyor.

Alman sanayisinin yüzü gülüyor

Münih merkezli Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü Almanya’nın bu yıl yaklaşık 200 milyar dolar dış ticaret fazlası verebileceğini kaydediyor. Ancak dış ticaret açığı her zaman olumsuz bir durum değil. Galina Kolev dış ticaret açığı olan bir ülkenin ekonomisinin aslında iyi de olabileceğini şöyle örneklendiriyor: “Burada sorulması gereken soru bu ithalatla ne yapıldığı. Bir ülke tüketim için mal ithal edebileceği gibi, yatırım yapmak için de mal ithal edebilir.”

Ayrıca orta vadeli bir eksi değer, ticari bilanço-da uzun vadede ekonomik büyüme sağlayabiliyor. Zira yatırım için alınan mal gelecekte kâr getirebiliyor.

Büyük bölümün yatırım malları

Almanya’nın ihracatının büyük bölümünü yatırım malları oluşturuyor. Makine ve tesis imalatı Almanya’nın en önemli ihracat branşlarından. Kolev “Bu nedenle Almanya’nın söz konusu bu ihracat fazlasını illa olumsuz olarak değerlendirmemek lâzım. Almanya’nın söz konusu ülkelerdeki üretim süreçlerinde kullanılmak üzere pek çok makine ve tesis ihraç ettiği de göz önünde bulundurulmalı” şeklinde konuşuyor.

Kolev dış ticari açıkların nedenlerinin iyi değerlendirilmesi gerektiği uyarısını yapıyor: “Bu sorunlar ortaya çıktığında nedenlerini sorgulamak gerekli. Bu, bir ülke çok fazla ithalat yaptığı için değil, örneğin bu ülkelerin yeterli rekabet gücünün bulunmamasından kaynaklanıyor. İhracatı güçlü ülkelerle değil, asıl bu durumla mücadele edilmeli. Bu ülkeler kendi ihracatını güçlendirmeli.”

Almanya’nın ihracat fazlası konusundaki eleştirilerle ilgili bir diğer önemli noktaysa zamanlaması. Uzmanlara göre ABD’nin Alman ihracatına yönelik eleştirilerinin dozunu sertleştirmesinin ABD-Almanya ilişkilerinde yaşanan “dinleme” krizine denk gelmesi hayli düşündürücü.

Deutsche Welle Türkçe
Dirk Kaufmann / Banu Wöltje